

Achter de feiten aan Waar is de factcheckrubriek gebleven?

Kelly Leewis

Datum: 14-01-2023

Opleiding: journalistiek

Collegejaar: 2022-2023

Studentnummer: 1733933

Afstudeerbegeleider: Jaco Boer

Beoordelaars: Jerry Huinder en Han van de Wiel



Inhoudsopgave

● Inleiding-----	2
● Onderzoeksvragen-----	3
● Literatuuranalyse-----	4
● Onderzoeksmethode-----	8
● Resultaten-----	9
● Conclusie-----	13
● Discussie-----	14
● Reflecties-----	15
● Literatuurlijst-----	16
● Bijlage	
- Codeboek-----	19
- Transcripties-----	29

Inleiding

De factcheck is de laatste jaren naar voren geschoven door beleidsmakers als dé oplossing tegen de verspreiding van misinformatie ([Yarrow, 2021](#)). Het was tijdens de Nederlandse parlementsverkiezing van 2012 dat de interesse in het factchecken begon op te leven. Verschillende media gingen massaal beweringen van politici onder de loep nemen om ze te beoordelen op juistheid ([Burger, 2017](#)).

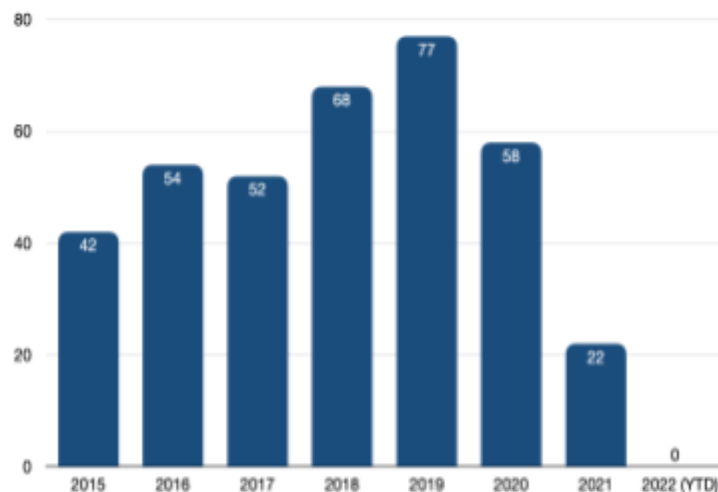
In de jaren die volgden werden er steeds meer initiatieven opgezet. Zoals 'NRC Checkt' van NRC-Handelsblad, 'Klopt dit wel?' van de Volkskrant en 'NU Checkt' van NU.nl. Factchecking was booming en niet alleen in Nederland. Volgens Duke Reporterslab, een website dat het fenomeen factchecking over de hele wereld in de gaten houdt, was in 2016 het aantal factcheckinitiatieven ten opzichte van het jaar daarvoor verdubbeld ([Stencel, 2016](#)).

Volgens Duke kwam die sterke groei dankzij '*political truth-twisting*': een manier van politiek bedrijven die in 2016 populair werd. Dankzij de opkomst van Trump en het Brexitreferendum steeg ook de vraag naar factcheckers ([Stencel, 2016](#)). Niet voor niets werd '*Post-truth*' verkozen tot woord van het jaar door Oxford Dictionaries ([2016](#)). En de '*minsinfodemic*' die gepaard ging met de opkomst van het coronavirus een paar jaar later, liet ook nog eens zien hoe dodelijk misinformatie kan zijn ([Krause et al, 2020](#)).

Ondanks er genoeg fake news was om te ontcrachten, kwam die jarenlange toename van factcheckers in Europa uiteindelijk tot stilstand. Toch zijn er nog nooit zoveel factcheck initiatieven geweest volgens Duke Reporters Lab; de teller staat wereldwijd op bijna 400. Maar in het westen zijn er volgens het onderzoeksinstituut nul initiatieven bijgekomen. De globale groei van het factchecken is ook wereldwijd aan het stagneren. ([Stencel, Ryan, 2022](#)).

De stilstand van nieuwe factcheckrubrieken zie je ook terug in Nederland. En de bovengenoemde factcheckrubrieken: 'NRC checkt', 'Klopt dit wel en 'Minuut van de Waarheid'? Die zijn inmiddels verdwenen. Net als veel andere rubrieken ([van den Bos, 2021](#))

Maar tegelijkertijd worden er ook nieuwe initiatieven in Nederland opgezet. Zo heeft Rudy Bouma sinds kort het programma 'Ophef' en presenteert Marieke Kuypers het programma 'Pointer Checkt' van de KRO-NCRV.



Figuur 1: aantal nieuwe factcheckinitiatieven per jaar. Bron: Duke Reporters Lab

De factcheckrubriek in zijn traditionele vorm is dan wel op zijn retour, maar het genre factchecking is niet verdwenen. Hier en daar factchecken journalisten nog steeds in een andere vorm (van den Bos, 2021). Maar op welke manier doen zij dat vandaag de dag? En wat voor redenen hebben zij daarvoor? Kortom: waarom is factchecking veranderd in het Nederlands journalistiek landschap?

In de wetenschappelijke literatuur is er nog geen verklaring gevonden voor het verdwijnen van de traditionele factcheckrubriek. Om die reden ga ik eerst een analyse doen om op zoek te gaan wat de volgens de literatuur de belangrijke complicaties zijn bij het factchecken. Vervolgens ga ik in de literatuur op zoek naar mogelijke oplossingen.

Maar om antwoord te krijgen op de hoofdvraag: 'waarom is factchecking veranderd in het Nederlands journalistiek landschap?' ga ik ook interviews afnemen bij de makers van deze rubrieken zelf.

Een onderzoek naar dit fenomeen is van belang, want op die manier kan achterhaald worden wat werkt volgens journalisten en wat niet. Dit journalistieke sub-genre bevindt zich namelijk in een kritiek moment van zijn ontwikkeling. De vraag naar manieren om misinformatie te bestrijden blijft alleen maar toenemen naarmate nepnieuws steeds meer en meer doordringt in onze digitale omgevingen (Walter et al. 2020).

Onderzoeksvragen

hoofdvraag: waarom is factchecken in het Nederlands journalistiek landschap veranderd?

Literatuur analyse

1.0: Hoe zag de factcheckrubriek eruit in Nederland?

1.1: Welke complicaties zijn er in de onderzoeksliteratuur?

1.2: Hoe kan volgens de onderzoeksliteratuur factchecking verbeterd worden?

Eigen onderzoek

2.0: Wat waren de complicaties bij de traditionele factcheckrubrieken volgens journalisten?

2.1: Wat doen journalisten bij nieuwe initiatieven anders?

Literatuuranalyse

1.0: Het zag de factcheckrubriek eruit in Nederland?

Nederland kent zelf geen lange traditie op het gebied van factchecking. In de VS daarentegen zijn factcheckers al sinds de jaren 20 van de vorige eeuw een onderdeel van het journalistieke landschap. Speciale factcheckers werden ingezet om alle feiten vóór publicatie op precieze wijze te controleren, uit angst voor schadeclaims. In Nederland was en is dit nog steeds primair de taak van de journalist zelf. Op de eerste plaats moeten zij ervoor zorgen dat alles klopt en in het verlengde daarvan de eindredactie. Zij kunnen checks uitvoeren wanneer zij denken dat een claim extra aandacht nodig heeft ([Burger et al. 2009](#)).

Deze interne checks zorgen ervoor dat de journalistieke kwaliteit gewaarborgd wordt. Naast deze interne vorm van checken is in Nederland de afgelopen jaren ook een externe vorm van factchecken opgekomen. In tegenstelling tot de interne vorm is de externe check geen routine maar een specialisme binnen de journalistiek. In Nederland groeide de aandacht voor extern factchecken tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2012. Verschillende nieuwsmakers als NRC-handelblad en RTL gingen in die periode uitspraken van politici factchecken. Zowel het format van de factcheckrubrieken als de focus op de politiek was geïnspireerd door de Amerikaanse factcheckbeweging ([Burger. 2017](#)).

Daarbij zijn er volgens [Custers \(2017\)](#) weinig journalisten in Nederland die factchecken als primaire taak hebben. Tijdens een verkiezing is er over het algemeen veel aandacht voor het genre, daarbuiten valt het echter mee. In 2017, een jaar waarin de factcheck volgens Custers (2017) grote populariteit genoot wegens de Tweede Kamerverkiezingen, waren de volgende initiatieven actief van grote nieuwsmedia:

Volkskrant

De eerste factcheckrubriek van de Volkskrant was 'Twijfel'. Een column waarin van Maanen wetenschappelijk nieuws onder de loep nam. Na Twijfel kreeg de Volkskrant 'Met een korrel zout', 'Waar / niet waar!' en als laatste rubriek: 'Klopt dit wel?'. Een rubriek met factchecks over verschillende soorten thema's.

In het begin werd het eindoordeel van 'Klopt dit wel' ondersteund met een waarheidsmetertje. Een hulpmiddel dat internationaal veel gebruikt wordt voor factcheckrubrieken ([Adair, 2022](#)). Later is dit metertje vervangen door een samenvattende zin, omdat het metertje minder geschikt leek voor politieke factchecks (Custers, 2017).



Figuur 2: waarheidsmetertjes. Bron: Duke Reporters Lab

NRC-handelblad

'NRC checkt' was de dagelijkse rubriek van NRC-handelsblad en nrc.next. In het begin werd de rubriek uitsluitend geschreven door de redactie van nrc.next, maar later kon de rubriek door vrijwel iedere redactie van het NRC geschreven worden. Het eindoordeel van de factcheck kon variëren van 'waar' tot 'Pas op! Feitenvrij!' (Custers,2017).

BNR Nieuwsradio

De radio-variant van de factcheckrubriek: 'Minuut van de waarheid' is een rubriek in een programma met het thema duurzaamheid. De onderzochte uitspraken krijgen een eindoordeel variërend van 'waar', 'deels waar', 'deels onwaar' tot 'onwaar'.

De correspondent

In tegenstelling tot bovengenoemde rubrieken publiceert De Correspondent alleen factchecks op projectbasis over maatschappelijke relevante thema's zoals het Oekraïne referendum en windmolens.

Buiten deze factchecks van grote Nieuws media waren er ook nog andere initiatieven actief als: doktermedia.nl, Pinokkiofactor.nl, leugens.nl en Nieuwscheckers van de Universiteit Leiden (Custers,2017)

1.1: welke complicaties zijn er in de onderzoeksliteratuur

Dankzij de snelle opkomst van factchecking is er de afgelopen jaren veel onderzoek gedaan naar het genre. Een groot deel van de wetenschappelijke literatuur over factchecking probeert antwoord te krijgen op de vraag of factchecking een effectieve manier is om misinformatie te bestrijden. De literatuur laat in dit geval gemixte resultaten zien (Nieminen & Rapeli, 2019). Met dat in het achterhoofd is er geen simpel antwoord op de vraag of factchecken effectief is. Dat hangt namelijk met verschillende factoren samen ([Walter et al., 2019](#)).

Uit de literatuur komen wel verschillende obstakels naar voren.

Het eerste probleem is *bias*. In een recent onderzoek van Vinhas en Bastos ([2022](#)) waarschuwen de onderzoekers voor de hoge verwachtingen die beleidsmakers hebben van factchecking. Zo beschrijven zij dat het over het algemeen aangenomen wordt dat mensen sneller een factcheck zullen lezen en accepteren als het al bij hun bestaande overtuigingen past. Op die manier zouden factchecks niet bij de mensen terecht komen die het nodig hebben ([Vinhas, Bastos. 2022](#)).

Uit verschillende onderzoeken wordt duidelijk dat vooral factchecks met een politiek karakter vaak geen duidelijk effect hebben. Zelfs als de lezer een factcheck accepteert over een politieke kandidaat die hun voorkeur geniet, zal het individu in veel gevallen zijn of haar stemgedrag niet aanpassen (Nyhan et al. 2020).

Een mogelijke verklaring voor de ineffectiviteit van de politieke factcheck geeft [Graves \(2017\)](#). Een fout die factcheckers vaak maken is dat ze feitelijke conclusies proberen te trekken over zaken die vooral te maken hebben met mening en ideologie. En daardoor onterecht het subjectieve karakter van het debat buiten beschouwing laat. Dit vormt een extra uitdaging wanneer uiteenlopende onderwerpen, die op zichzelf niks te maken hebben met politiek, politiek worden gemaakt, zoals het geval was tijdens de corona pandemie ([Schmidt, 2022](#)).

Een ander probleem dat in de literatuur genoemd wordt is het beperkte bereik van factchecks tegenover de snelle verspreiding van nepnieuws. Een onderzoek van [Vosoughi, et al. \(2018\)](#) laat zien dat artikelen met misinformatie tussen de 1000 en 100.000 mensen bereiken wanneer het verspreid wordt op Twitter, terwijl maar zelden meer dan 1000 mensen de waarheid te zien krijgt. Een mogelijke verklaring hiervoor zijn de sterke emoties die nepnieuws vaak oproept waardoor mensen het sneller delen op sociale media. Daar komt ook bij kijken dat bij een factcheck feitelijke uitspraken meestal geïsoleerd op juistheid worden beoordeeld, terwijl ze in een grotere retorische context voorkomen (Plug & Wagemans, 2020).

Door de snelle verspreiding van nepnieuws is het dan ook onmogelijk om het tempo van misinformatie bij te houden. Een factcheck is opmerkelijk arbeidsintensief en tijdrovend. Om die reden worden factchecks vaak gepubliceerd met een aanzienlijke vertraging ten opzichte van de informatie die wordt geverifieerd ([Vinhas & Bastos, 2022](#)).

1.2: Hoe kan factchecken verbeterd worden volgens de literatuur?

Doordat het effect de traditionele factcheck bescheiden is ([Walter et al. 2020](#)), zijn er enkele onderzoeken gedaan om te kijken hoe het fenomeen factchecken verbeterd kan worden.

Walter et al. (2020) onderzochten wanneer een factcheck effectief is en wanneer niet. Uit die meta-analyse waarvoor ze dertig verschillende onderzoeken gebruikten, kwam naar voren dat factchecken over het algemeen een bescheiden positieve bijdrage levert aan de bestrijding van misinformatie. Maar die positieve effecten gaan wel achteruit wanneer er gebruik wordt gemaakt van een waarheidsmeter, dit zou gezien worden als een '*partisan cue*'.

De onderzoekers ontdekken ook dat een claim beter niet deels wordt weerlegd, door het eindoordeel 'deels waar' of 'deels onwaar' te geven. Dit zou namelijk de geloofwaardigheid van verschillende ongegronde verklaringen kunnen vergroten. Als laatste wordt nog een keer bevestigd dat een factcheck minder effectief wanneer een onderzochte claim onderdeel is van een politieke campagne (Walter et al. 2020).

Dat het waarheidsmetertje vervangen moet worden, schreef het API (American Press Institute) al twee jaar eerder. Een infographic, grafiek of een tijdlijn is een betere hulpmiddel om complexe informatie over te dragen op een simpele manier. API schrijft in hun betoog dat factcheckers af moeten stappen van het waardeoordeel en in plaats daarvan moeten kiezen voor 'explainer journalism' en 'alternative story forms'.

Deze vormen van journalistiek kunnen concepten op een brede manier duiden voor het publiek, zonder er een oordeel over te geven. Anders kan een factcheck snel een 'because-I-said-so' verhaal worden. En dat is niet effectief, volgens de auteurs: *"This approach, with its focus on explanatory and issue-based reporting, would dive into facts about issues, rather than targeting politicians and the veracity of their statements. The absence of that "who-lied-more" tone can help mitigate political resentment and accusations of bias"* ([Elizabeth et al. 2017](#)).

Een iets recenter onderzoek schuift pre-bunking naar voren als het antwoord op de verspreiding van misinformatie. Volgens [Lewandowsky en van der Linden \(2021\)](#) is deze methode meer effectief dan de traditionele factcheck. Het concept van pre-bunking heeft de potentie de vele obstakels van de traditionele factcheck weg te nemen. [Lewandowsky en van der Linden \(2021\)](#) onderzochten hoe je tegen misinformatie ingeënt kunt worden; op dezelfde manier hoe een vaccin werkt. Door mensen preventief bloot te stellen aan een verzwakte versie van een complottheorie bijvoorbeeld, wordt een proces geactiveerd in het brein die gelijk is aan de productie van mentale antilichamen, waardoor het individu beschermt wordt voor toekomstige blootstelling aan misinformatie.

Dit wordt op de volgende manier gedaan: het publiek wordt in de berichtgeving gewaarschuwd. Hierdoor worden mensen gemotiveerd om zich te weren tegen de dreiging. Vervolgens wordt er een weerlegging gepresenteerd, die zowel de bedriegende informatie bevat als een tegenargument en een manier om in de toekomst zelf soortgelijke misinformatie te herkennen en te weerstaan.

Dit levert de volgende voordelen op: 1: mensen worden breder ingelicht over bepaalde soorten misinformatie; claims hoeven niet meer stuk voor stuk weerlegd te worden. 2: Factchecks lopen achter de feiten aan, pre-bunking is dat voor. 3: volgens onderzoek kunnen ook politiek geladen claims op een effectieve manier gecorrigeerd worden ([Lewandowsky & van der Linden, 2021](#)).

Onderzoeksmethode

Om de vraag te beantwoorden: waarom is factchecken veranderd in het Nederlands journalistiek landschap, heb ik kwalitatief onderzoek gedaan door interviews af te nemen bij vier journalisten. Deze methode is voor dit onderzoek het meest gepast. Om antwoord te krijgen op de hoofdvraag is het van belang om te erachter te komen hoe factcheckers te werk gaan en gingen, wat werkt wel en wat niet? Dit kan alleen door in gesprek te gaan met de makers zelf.

Data verzamelen

Voor dit onderzoek zijn twee journalisten geïnterviewd die hebben gewerkt aan een factcheckrubriek die niet meer bestaat. De andere twee journalisten zijn op het moment werkzaam bij een factcheckinitiatief die het afgelopen jaar (2022) is ontstaan. Op die manier hoop ik inzichtelijk te maken wat journalisten anders doen ten opzichte van de rubrieken die een aantal jaar geleden populair waren.

De twee journalisten die hebben gewerkt aan rubrieken die niet meer bestaan, deden dit bij Klopt dit wel van de Volkskrant, Pinokkiofactor, de Correspondent, en NRC Checkt. Deze journalisten heb ik uitgenodigd voor een gesprek omdat ze aan relevante rubrieken hebben gewerkt die ook in de literatuurstudie zijn beschreven. Een journalist is de chef van de wetenschapsredactie van de Volkskrant, de redactie waar 'Klopt dit wel' onder viel. De tweede journalist was de mede-oprichter van Pinokkiofactor en vervolgens freelance factchecker bij de Correspondent en NRC Checkt. Deze journalist heeft aangegeven anoniem te willen. In de resultaten en in de transcripties zal deze journalist dan ook benoemd worden met de naam 'Anoniem'.

Doordat beide journalisten betrokken waren bij het opzetten van in ieder geval één format, hoop ik niet alleen helderheid te krijgen over waarom de besproken rubrieken zijn gestopt, maar ook waarom keuzes zijn gemaakt.

De andere twee journalisten werken aan een factcheckinitiatief die het afgelopen jaar is opgezet (2022). Doordat de hoofdvraag is: waarom is factchecken veranderd in het Nederlands journalistiek landschap? Is het belangrijk dat er rubrieken besproken worden die recent zijn begonnen. Een journalist is de chef van de online redactie van Nieuwsuur, de redactie waar de serie Ophef onder valt. De andere journalist is socialmedia-expert en presentatrice/redacteur bij Pointer checkt van KRO-NCRV. Daarnaast publiceert ze ook factcheckvideo's op TikTok. Beide journalisten zijn ook betrokken geweest bij het opzetten van het format.

Er is gebruikgemaakt van semigestructureerde interviews om de onderzoeksvragen gestructureerd te beantwoorden, dit gaf tegelijkertijd ook ruimte om dieper op antwoorden in te gaan als dat tot meer relevante informatie zou leiden. De vier interviews zijn individueel afgenomen, Zowel telefonisch als 'in het echt'. Hoewel gesprekken in het echt de voorkeur hebben, waren niet alle participanten daartoe in staat. In dat geval was het gesprek telefonisch. De interviews duurde 30 tot 60 minuten.

Data analyseren

Om de data te kunnen analyseren zijn alle interviews eerst getranscribeerd. Vervolgens zijn de transcripten open en axiaal gecodeerd. De codes zijn vervolgens ondergebracht bij verschillende thema's die met elkaar een antwoord kunnen geven op de onderzoeksvragen.

Betrouwbaarheid en validiteit

Tijdens het analyseren van de data is ervoor gezorgd dat de geformuleerde aandachtspunten en thema's goed aansluiten bij de onderzoeksvragen. Daarnaast is ook gekeken of de thema's voldoende dekkend, maar niet overlappend zijn.

Bij het afnemen van de interviews is de betrouwbaarheid gewaarborgd door:

- Geen gesloten vragen te stellen
- Sturende vragen te vermijden
- De interviews op te nemen
- Aangegeven dat anonimiseren mogelijk was
- Antwoorden na afloop voor te leggen aan participanten

2. 2 Resultaten

RQ1: Wat waren de complicaties bij oude rubrieken?

Om antwoord te geven op deze onderzoeksvraag zal uitsluiten gekeken worden naar de data verkregen uit de interviews met de twee journalisten die gewerkt hebben aan de factcheckrubrieken die niet meer bestaan. De twee journalisten hebben in totaal gewerkt aan vier rubrieken.

Bij de Volkskrant kwam naar voren dat het format de factcheckrubriek niet langer geschikt bleek voor factchecking. Als een claim een belangrijke rol begon te spelen in het publieke debat, dan werd het zonde gevonden om het te 'verstoppen' in een rubriek:

"Dat was een beetje de pijn: als we het belangrijk vonden dan deden we het meteen al en groot in de krant meteen op een prominente plek op de site. Wat dan overbleef waren dan vaak claims in het genre: wat u waarschijnlijk nergens anders heeft gelezen blijkt net iets anders te liggen."

- Tonie de Mudde, chef wetenschap bij Volkskrant over Klopt dit wel?

Bij alle vier de besproken rubrieken was het min of meer het doel om per publicatie één stelling te beoordelen met een beoordeling variërend van waar tot niet waar. Dit kon met een visueel hulpmiddel, zoals de lengte van de neus van Pinokkio bij Pinokkiofactor of met een concluderende zin. Een beperking van deze aanpak, volgens beide journalisten, is dat niet alles valt samen te vatten met zo'n dergelijk waarheidsoordeel:

"Je wil onderwerp hebben die van heel groot deel te objectiveren zijn zeg maar dus waar de subjectieve mening eigenlijk heel weinig een rol in speelt. En dat is een beperking want heel

veel onderwerpen zijn dat niet, maar je wil ze misschien toch behandelen en dan ga je iets te veel zelf die politieke discussie voeren”,

- Anoniem, over Pinokkiofactor

Daarnaast gaven beide participanten aan dat het een tijdrovend proces kan zijn om een bewering te onderzoeken, omdat een factcheckrubriek volgens hen de laatste plek is waar je een fout wil maken. Dan is het volgens één journalist extra pijnlijk als het resultaat teleurstellend is:

“hebben we nou een week uitzoektijd gestopt in zo'n claim waarvan je denkt van: 'ja het maakt me eigenlijk niet zo heel veel uit of het waar is of niet'. En wie hebben het dan meegekregen?”

- Tonie de Mudde, over Klopt dit wel?

Beide participanten gaven aan dat de factcheckrubriek opgegeven moment een trend werd. Na verloop van tijd verloren mensen interesse:

“Het is ook deels mode he die rubrieken. Dan is het een tijdje mode om, ik noem maar wat voetbalwedstrijden in infographics helemaal uit te leggen. En dat is het weer mode om het op een andere manier te doen. Er kan ook weer een tijdperk komen dat er een nieuwe vorm komt en mensen denken: ohja deze manier van factchecken is eigenlijk hartstikke leuk.”

- Tonie de Mudde, over Klopt dit wel?

“Ik merkte ook dat de aandacht in het format een beetje verzwakte. Op dat moment gingen ook heel veel mensen in een keer factchecken. Ik weet het dat ik me stoorde aan de kwaliteit van veel van die factchecks [...] Plus wat je vooral zag en dat is denk ik vooral het eind geweest, van het factchecken, is dat het meer werd ingezet als politiek middel.”

- Anoniem.

Uiteindelijk viel het doek voor Pinokkiofactor, omdat het concept niet rendabel was. Deze factor is voor factcheckrubrieken van grote nieuwsmedia van minder belang geweest. Zij halen namelijk ook inkomsten uit andere producties.

Belangrijkste complicaties samengevat:

- Tijdrovend proces, levert niet altijd genoeg op
- Format kon te simplistisch zijn voor complexe onderwerpen
- Men wilde belangrijke onderwerpen niet verstoppen in een rubriek
- De factcheckrubriek bleek een trend. En na verloop van tijd verloren mensen interesse.

RQ2: Wat doen journalisten bij nieuwe initiatieven anders?

Om op deze researchvraag antwoord te geven is de werkwijze van alle vier de participanten vergeleken. Wat doen de nieuwe factcheckers nu anders en welke redenen hebben ze daar voor? Uit de geanalyseerde interviews zijn meerdere relevante verschillen ontstaan.

Het eerste en meest duidelijke verschil is het format. De oude rubrieken werden geschreven, met eventueel visuele hulpmiddelen zoals een waarheidsmetertje. De rubrieken werden gepubliceerd op websites en in de krant. De nieuwe initiatieven hebben een video/ explainer format, omdat dat het format is dat werkt op YouTube en sociale media als Instagram en TikTok. En volgens de journalisten moet je misinformatie moet bestrijden op de plekken waar het rondgaat:

“Het heeft weinig zin als ik een artikel maak over iets dat rondgaat op TikTok terwijl de meeste mensen die informatie op TikTok meekrijgen waarschijnlijk niet naar die website gaan. Dan heeft het weinig zin. Dus je kan dan beter een TikTok gaan maken in dezelfde informatieruimte waarin die misinformatie rondgaat.”

- Marieke Kuypers over factchecken op TikTok

Een ander belangrijk verschil kwam naar voren bij de selectie van de onderwerpen. Bij de oude rubrieken werden stellingen uitgekozen die opvallend en prikkelend waren. Vaak uitspraken die gedaan werden door politici, opiniemakers of journalisten in de media. Hoe ver die claim werd verspreid, werd niet altijd meegenomen. Terwijl de verspreiding van de claim een zeer relevante factor is bij de nieuwe factcheck initiatieven. Nieuwsuur heeft zelfs een OSINT-specialist in dienst om een socialmedia-analyse uit te voeren voordat een claim behandeld wordt in Ophef:

“Je kan ook zeggen iemand twittert erover en die krijgt duizend interacties en dat is het dan, ja wat is het dan voor ophef? Dan ga je het ook meer zuurstof geven dan nodig en dan wordt het groter omdat wij er een platform aan geven. Dat wil je natuurlijk voorkomen.”

- Merlijn Ensing over de serie Ophef

“Er wordt elke dag zoveel onzin beweerd. Als er weer ergens een rode lap op wordt gehouden, moeten wij er dan als een soort stier erachteraan gaan rennen? Vind ik ook ongemakkelijk”.

- Tonie de Mudde, chef Volkskrant over Klopt dit wel?

Een ander opvallend verschil was dat de makers van de nieuwe factcheckinitiatieven aangaven dat ze het van belang vonden om niet te oordelen. Hiermee werd niet alleen de *tone of voice* bedoeld, maar ook het ontbreken van een slotoordeel.

“we hebben de plicht om het bij de cijfers te houden en te informeren en duiding te geven en context te geven. En daar hoort een oordeel niet bij”.

- Merlijn Ensing, chef bij Nieuwsuur

Als laatste leek het doel van factchecks anders te zijn. De oude rubrieken werden geschreven om lezers een reality check te geven of om nuance aan te brengen. En hoewel alle factcheckers met name het publiek wil informeren, zijn de nieuwe initiatieven er ook op gericht zijn om de processen bloot te leggen achter misinformatie. Door ook mediawijsheid mee te geven, is er de volgende keer misschien geen factcheck nodig, is het idee:

“Dan geef je ze ook wat mee om de volgende geen factcheck nodig te hebben, omdat ze het de volgende keer zelf hebben gecheckt of dat ze het zelf snappen dat het niet waar is. Dan probeer je ze eigenlijk ook een stukje mediawijsheid mee te geven door het grote verhaal ook te behandelen.”

- Marieke Kuypers over Pointer Checkt

Belangrijkste verschillen op een rij:

	Oude rubrieken	Nieuwe initiatieven
Format	Tekstueel	Video/ explainer
	Meestal een slotoordeel	Slotoordeel vermijden
Onderwerpen	Opvallende claims van politici en andere opiniemakers in de media	Beweringen/ bewegingen die veel aandacht krijgen op sociale media
Doel	‘Reality check’. Nuance aanbrengen in claims. Tegengewicht bieden	Processen blootleggen achter misinformatie. Een stukje mediawijsheid meegeven.
Plek van publicatie	Krant/ websites	YouTube/ sociale media

Conclusie

Er is nog geen wetenschappelijke studie gedaan naar de teruglopende populariteit van de traditionele factcheckrubriek. De verklaring hiervoor probeerde ik dan ook te vinden door als eerst op zoek te gaan naar welke complicaties er worden beschreven in de literatuur.

Uit de literatuurstudie blijkt dat factchecking een aantal obstakels heeft om te overwinnen. Als eerste accepteren mensen factchecks slecht als het niet bij hun bestaande overtuigingen past. Vooral als het gaat over politiek. Ten tweede wordt nepnieuws op een veel sneller tempo verspreid dan juiste informatie, want nepnieuws bevat vaak taalgebruik dat sterke emoties opwekt. Als laatste is factchecking een tijdrovend proces. Het is onmogelijk voor journalisten om factchecks te schrijven op hetzelfde tempo dat nepnieuws wordt verspreid.

Kwamen de obstakels uit de literatuuranalyse overeen met de bevindingen uit de afgenomen interviews? Er waren een aantal opvallende verbanden met de literatuur:

Beide journalisten merkten op dat het factchecken een te arbeidsintensief proces is. Het levert niet altijd genoeg op in resultaat. "Hebben we nou een week uitzoektijd gestopt in zo'n claim waarvan je denkt van: 'ja het maakt me eigenlijk niet zo heel veel uit of het waar is of niet'", merkte een chef van de Volkskrant op. Ook bleek het format niet altijd geschikt te zijn voor alle onderwerpen. Hiermee werden dan onderwerpen bedoeld die subjectief/politiek van aard zijn en niet viel te kwantificeren.

Wat beide journalisten opmerkte, maar wat niet terug kwam in de literatuuranalyse, is dat de factcheckrubriek een trend was die nu voorbij lijkt te zijn. Volgens een journalist was die populariteit die het format eerst had, ook de oorzaak van de ondergang van de factcheckrubriek. Verschillende media, maar ook politici zelf gebruikten het format, niet om op een laagdrempelige manier toegang te verlenen tot objectieve informatie, maar om hun eigen overtuigingen kracht bij te zetten. De geloofwaardigheid en interesse in het format brokkelde dus af.

Waarom is de manier waarop journalisten factchecken veranderd?

Als de traditionele factcheck op zijn retour is. Hoe doen journalisten het dan nu wel? En welke redenen hebben zij daarvoor? Hiervoor heb ik de werkwijze vergeleken van alle vier de participanten. Hoe zag het format eruit, hoe selecteerden ze onderwerpen? Wat was precies het doel? Ten eerste wordt het explainer format nu gebruikt. Dit werd al beschreven in de literatuurstudie als een goede manier om in te gaan op nepnieuws.

De belangrijkste reden voor het veranderen van het format is het doel van de factcheck: de traditionele factcheckers wilden op een laagdrempelige manier tegengewicht bieden aan uitspraken van invloedrijke personen. Alle factcheckers hadden als hoofdzakelijk het publiek te informeren. Maar factcheckers van de nieuwe initiatieven willen ook de mechanisme achter misinformatie bloot leggen, zodat het publiek bij een soortgelijke claim misschien geen factcheck meer nodig heeft. Deze stijl van story telling werkt goed in een video, maar ook omdat dit het format is dat werkt op YouTube, TikTok en Instagram. Platformen waar veel misinformatie wordt verspreid. Want als iemand nepnieuws tegenkomt op TikTok, dan gaan de meeste mensen niet naar een aparte website om het te checken.

Kortom: de nieuwe initiatieven nemen enkele belangrijke obstakels van de oude rubrieken weg: door mechanisme bloot te leggen achter nepnieuws hoef je niet voor elke claim een aparte factcheck te maken, wat qua tijd een onmogelijke opgave is. En doordat het format geen duidelijk eindoordeel hoeft te geven, zoals bij de oude factcheckrubrieken het geval was, is het format ook geschikt voor onderwerpen die wat meer subjectief van aard zijn.

Discussie

De vier journalisten die geïnterviewd zijn, zijn niet representatief voor de hele sector. Om een completer beeld te krijgen over waarom journalisten op een andere manier factchecken, zijn meer participanten nodig. Wat ook belangrijk is om op te merken, is dat de nieuwe initiatieven bij de Nederlandse Publieke Omroep horen, de oude rubrieken niet. Het zou evenwichtiger zijn geweest als het een mix van beide was.

Daar komt bij kijken dat er voor dit onderzoek alleen gekeken is naar factchecks die voorkomen in een reeks. Sinds de traditionele factcheckrubrieken zijn gestopt, factchecken journalisten op allerlei verschillende manieren. Maar deze losse factchecks zijn bij dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Bij een factcheckrubriek of serie, hebben de journalisten die daaraan werken altijd een format. Er ontstaat ook een werkwijze die te vergelijken valt met anderen. Voor dit onderzoek was het meenemen van de aparte factchecks, met hun variërende doelen en werkwijzes, te complex. Als er bij een volgend onderzoek dit wel wordt gedaan, zal er een representatiever beeld ontstaan van factchecking in het Nederlands journalistiek landschap. Dit onderzoek is dan ook bedoeld als een bescheiden opzet voor verdere analyse.

Reflectie

Het fenomeen factchecken is iets waar ik al langere tijd interesse in had. Tijdens mijn opleiding journalistiek werd er veel aandacht aan gestoken en later ook op mijn stage. Zo heb ik meegeholpen aan de factcheckmarathon tijdens de gemeenteraadsverkiezingen. Dat was een samenwerking tussen Pointer, Nieuwscheckers en het ANP. Maar achteraf werd mij verteld dat die factchecks nauwelijks werden gelezen.

Hoe kon dat? Waarom werd er dan zoveel tijd in gestoken? In mijn hoofd was het format nog steeds populair. Ik heb natuurlijk geen tijd gekend in de journalistiek dat de factcheckrubriek er niet was. Dus ik had er ook niet bij stilgestaan dat die op een dag kon verdwijnen. Nadat ik er mij in het internet in ging verdiepen zag ik wel enkele artikelen waarin journalisten dat ook opgemerkt hadden. Ik was gemotiveerd om erachter te komen wat de nieuwe factcheckers dan zo anders deden dan de journalisten bij de oude rubrieken en welke redenen/ motivaties ze daarvoor hadden.

Ik hoop dat het gelukt is om daar tijdens mijn onderzoek licht op te werpen. Het was een moeilijk proces, ook doordat ik nog nooit kwalitatief onderzoek had gedaan. Het coderen heeft daarom veel tijd in beslag genomen. Daarnaast heb ik af en toe moeten worstelen met welke richting ik op wilde gaan. Het was uitdagend om mijn brede interesse in het onderwerp scherp te krijgen, zodat ik mijn onderzoeksvragen kon formuleren op een manier dat te volgen was. Als laatste waren er maar vier participanten, wat eigenlijk te weinig is. Met zo weinig data weet je niet of iets een verband is of toeval. Met meer participanten had ik dat betere resultaten kunnen krijgen. Maar ik ben wel van mening, dat de participanten die mee hebben gedaan, wel zeer sterke bronnen zijn geweest.

Literatuurlijst

Bos, M. V. D. (2021, 22 februari). In de slag om de waarheid voelde de factcheck als een klappertjespistool. *NRC*.

<https://www.nrc.nl/nieuws/2021/02/22/in-de-slag-om-de-waarheid-voelde-de-factcheck-als-een-klappertjespistool-a4032779>

Elizabeth, J., Kelley, L., & Elman, J. M. (2017, 8 augustus). Improving accountability reporting: How to make the best of journalism better for audiences. *American Press Institute*.

<https://www.americanpressinstitute.org/publications/reports/strategy-studies/improving-accountability-reporting/>

Fact-Checking News Archives. (z.d.). *Duke Reporters' Lab*.

<https://reporterslab.org/category/fact-checking/>

Graves, L. (2016). Anatomy of a Fact Check: Objective Practice and the Contested Epistemology of Fact Checking. *Communication, Culture & Critique*, 10(3), 518–537.

<https://doi.org/10.1111/cccr.12163>

José Plug, H., & H.M. Wagemans, J. (2020). From fact-checking to rhetoric-checking: extending methods for evaluating populist discourse. *Vox Populi*, 236–252.

<https://doi.org/10.4337/9781789901412.00023>

Krause, N. M., Freiling, I., Beets, B., & Brossard, D. (2020). Fact-checking as risk communication: the multi-layered risk of misinformation in times of COVID-19.

Journal of Risk Research, 23(7–8), 1052–1059.

<https://doi.org/10.1080/13669877.2020.1756385>

Lewandowsky, S., & van der Linden, S. (2021). Countering Misinformation and Fake News Through Inoculation and Prebunking. *European Review of Social Psychology*, 32(2),

348–384. <https://doi.org/10.1080/10463283.2021.1876983>

Nyhan, B., Porter, E., Reifler, J., & Wood, T. J. (2019). Taking Fact-Checks Literally But Not Seriously? The Effects of Journalistic Fact-Checking on Factual Beliefs and

Candidate Favorability. *Political Behavior*, 42(3), 939–960.

<https://doi.org/10.1007/s11109-019-09528-x>

Ook in Nederland hebben we factcheckers, maar vooral tijdens verkiezingen. (2017, 23 februari). *Factchecken*.

<https://nieuwejournalistiek.nl/factchecken/2017/02/23/ook-in-nederland-hebben-we-factcheckers-maar-vooral-tijdens-verkiezingen/>

Oxford Word of the Year 2016 | *Oxford Languages*. (2020, 16 juni).

<https://languages.oup.com/word-of-the-year/2016/>

Schmidt, H. (2022). Pandemics and Politics: Analyzing the Politicization and Polarization of Pandemic-Related Reporting. *Newspaper Research Journal*, 073953292210958.

<https://doi.org/10.1177/07395329221095850>

Stencel, M. (2016, 2 augustus). *Global fact-checking up 50% in past year - Duke Reporters' Lab*. Duke Reporters' Lab.

<https://reporterslab.org/global-fact-checking-up-50-percent/>

Stencel, M. (2022, 17 juni). *Fact-checkers extend their global reach with 391 outlets, but growth has slowed - Duke Reporters' Lab*. Duke Reporters' Lab.

<https://reporterslab.org/fact-checkers-extend-their-global-reach-with-391-outlets-but-growth-has-slowed/>

Strijd om het feit: De opkomst van factcheckers binnen en buiten de journalistiek. (2017, 1 februari). *Factchecken*.

<https://nieuwejournalistiek.nl/factchecken/2017/02/01/strijd-om-het-feit-de-opkomst-van-factcheckers-binnen-en-buiten-de-journalistiek/>

Vinhas, O., & Bastos, M. (2022). Fact-Checking Misinformation: Eight Notes on Consensus Reality. *Journalism Studies*, 23(4), 448–468.

<https://doi.org/10.1080/1461670x.2022.2031259>

Vosoughi, S., Roy, D., & Aral, S. (2018). The spread of true and false news online. *Science*, 359(6380), 1146–1151. <https://doi.org/10.1126/science.aap9559>

Walter, N., Cohen, J., Holbert, R. L., & Morag, Y. (2019). Fact-Checking: A Meta-Analysis of What Works and for Whom. *Political Communication*, 37(3), 350–375.

<https://doi.org/10.1080/10584609.2019.1668894>

Yarrow, D. (2021). From Fact-checking to Value-checking: Normative Reasoning in the New Public Sphere. *The Political Quarterly*, 92(4), 621–628.

<https://doi.org/10.1111/1467-923x.12999>

Bijlages:

Codeboek

Interview Marieke Kuypers

Tekstfragment	Open coderen	Axiaal coderen	
"Het was nog niet heel erg een vast format ofzo. Meer van we willen iets gaan doen op YouTube. "	Format, YouTube	Plaats van publicatie	
"Met TikTok kan je beter dan andere sociale media platforms mensen bereiken . Dat kan op andere social media platforms ook, maar zeker toen ik begon met factchecken was het toen echt nog wel in opkomst."	Sociale media, TikTok, mensen bereiken	Plaats van publicatie	
Ze merken dat jongeren minder nieuws volgen op de traditionele manier , dus in de krant of op tv of op een nieuwswebsite zelf. Maar het wel via social media mee krijgen, en toch wel heel graag die groep willen blijven bereiken.	Jongeren volgen geen traditioneel nieuws, Social media	Plaats van publicatie	
Het heeft weinig zin als ik een artikel maak over iets dat rondgaat op TikTok terwijl de meeste mensen die informatie op TikTok meekrijgen waarschijnlijk niet naar die website gaan . Dan heeft het weinig zin. Dus je kan dan beter een TikTok gaan maken	TikTok, informatieruimte, Jongeren volgen geen traditioneel nieuws	Plaats van publicatie	
"Dan probeer je eigenlijk ook een stukje mediawijsheid mee te geven door het grote verhaal ook te behandelen "	Stukje mediawijsheid, Brede context geven	Doel	
Bijvoorbeeld zo'n verhaal over de Illuminati of over antisemitische complottheorieën dat je ook een stukje meegeeft van waarom hebben mensen het steeds hierover , waarom komt het steeds terug?	Complottheorieën, Brede context geven	Doel	
Vaak missen ze missen de context . Dus die zou je dan kunnen toevoegen als je bezig bent	Context geven, mensen goed informeren	Doel	

met een factcheck of als je mensen goed wil informeren			
Dat zijn ook dingen waar je jongeren op een bepaalde manier mee helpt . Omdat je dan zegt: Ja, als je dit wil kopen, als je dit wil doen, weet dan dat dit zo zit .	Helpen, weet dat het zo zit	Doel	
Dat is ook een beetje pre-bunking inderdaad zodat je de volgende keer dat je het tegenkomt dus niet perse deo, maar misschien iets anders waarop staat dat het 100% natuurlijk is of dat iemand je vertelt dat je geen vaccins of medicijnen moet nemen omdat dat niet natuurlijk is dat je dan Wel die onderliggende gedachte ook meeneemt. En daardoor kritischer ook naar andere dingen kijkt .	Pre-bunking, Kritisch kijken naar dingen, brede context geven	Doel	
Zodat je eigenlijk al jongeren met die minder zware onderwerpen binnenhengelt omdat het voor hun persoonlijk relevant is of dat deodertant verhaal klopt of niet of het gezonder is, of je die voedingssupplementen wel of niet Moet slikken, maar dat je ze daardoor ook wat meegeeft over de onderliggende gedachte	Jongeren bereiken, Stukje mediawijsheid, brede context geven	Doel	
Wat ik wel altijd meeneem, is hoeveel mensen heeft het al bereikt . Dus ik ga niet een video checken die maar honderd views heeft. Want inmiddels heb ik zoveel volgers dat ik het dan alleen maar riskeer om het groter te maken . Dus het bereik neem ik mee als factor	Bereik van misinformatie als factor, Risico om het groter te maken	Onderwerp selectie	
En hoe belangrijk is het dan mensen weten dat dit niet klopt? Is het Echt belangrijk als je daarvan een verkeerde indruk hebt. Niet een soort complotvideo over dolfijnen ofzo?	Belang van het onderwerp	Onderwerp selectie	
Dat ik niet altijd de grootste ,	Afwisseling	Onderwerp selectie	

<p>meest serieuze onderwerpen wil doen, maar dat ik ook soms juist wel eens wat kleine grappige dingetjes doe. Of dingen die een grote nieuwsorganisatie misschien niet belangrijk genoeg zou vinden, of niet actueel genoeg zou vinden.</p>	<p>onderwerpen, zaken waar andere media geen aandacht aan besteden</p>		
<p>Ook omdat er heel veel informatie is om te factchecken, maar dan niet per se actueel maar wel dingen waar jongeren, mensen dagelijks mee te maken krijgen. Het is iets wat voor heel veel mensen relevant is.</p>	<p>Hoeft niet actueel te zijn, Invloed dagelijks leven</p>	Onderwerp selectie	
<p>Nou, het begint al bij de onderwerpen die heel erg leeft bij de doelgroep, weten wat er speelt. en wat ze misschien wel interessant vinden en wat misschien ook nog niet gefactcheckt is bij andere media,</p>	<p>Doelgroep bereiken, Waar andere media geen aandacht aan besteden</p>	Onderwerp selectie	
<p>Nu hebben we er wel voor gekozen om om juist de wat minder zware onderwerpen te kiezen,</p> <p>maar wel daar echt diep op in te gaan,</p>	<p>Minder zware onderwerpen</p> <p>Diep op in gaan</p>	Onderwerp selectie	Format
<p>Op YouTube hebben we gekozen voor deze vorm waarin we dus, daar is het wat langer de video. dus dat is een element, hij is ongeveer 10 minuten steeds dan heb je wat meer tijd om het uit te leggen dus die achterliggende gedachtes.</p>	<p>YouTube, 10 minuten, achterliggende gedachtes</p>	Format	
<p>Q: waarom hadden jullie gekozen voor het explainer format?</p> <p>We hadden dat gekozen omdat dat dat zeg maar de vorm is die op dat platform werkt en omdat er op dat platform heel veel misinformatie rondging</p>		Format	Plek van publicatie
<p>Dat was ook een bewuste keuze om en wat meer afwisseling in de video te krijgen. Maar ook om</p>	<p>Afwisseling in video, Tone of voice: niet</p>	Format	

bijvoorbeeld als je kijkt naar dingen die jongeren meekrijgen dat je dan niet alleen mij als wijzend vingertje krijgt van: dit klopt niet.	oordelen		
Je moet concureren namelijk met misinformatie en desinformatie en complottheriën die vaak juist vaak erg kort door de bocht kunnen gaan. En vaak gemaakt worden door mensen die erg goed zijn met social media en eigenlijk moet je daar dus een beetje meer concurreren als je wil... als je mensen wil bereiken die die video's zien, dus dan kan je niet aankomen met een hele droge video met alleen de feiten.	Nepnieuws, Social media, doelgroep bereiken, Video aantrekkelijk maken	Format	

Anoniem

Tekstfragment	Open coderen	Axiaal coderen	
Maar de belangrijkste reden waarom het gestopt is dat, er was nooit een businessmodel zeg maar	Reden om te stoppen, Geen businessmodel	Complicaties	
Pinokkiofactor Ja dat dat dreef op vrijwillige inzet in feite en dat stopte met een gebrek aan financiële middelen	Reden om te stoppen, geen businessmodel	Complicaties	
Je wil onderwerp hebben die van heel groot deel te objectiveren zijn zeg maar dus waar de subjectieve mening eigenlijk heel weinig een rol in speelt. En dat is een beperking want heel veel onderwerpen zijn dat niet, maar je wil ze misschien toch behandelen	Objectieve onderwerpen, Beperkt in onderwerp keuze	Selectie onderwerpen Complicaties	
Dus de beperking van het factchecken met een meetlat is dat niet alles langs de meetlat past. Maar goed. Hadden we dan wel een oplossing voor.	Beperkt in onderwerp keuze, sommige onderwerpen te complex	Complicaties	
<i>QK: hoe verschilde de correspondent en NRC met</i>	Uitgebreider, ruimte achtergrond, online,	Format	

<p><i>elkaar?</i> R: Correspondent was uitgebreider Er was veel meer ruimte voor de achtergrond voor langere stukken. Wat natuurlijk ook een beetje hun Format is en nou ja, dat is ook online, dus we hadden ook het probleem met die bronverwijzing niet.</p>	<p>linkjes, bronverwijzing</p>		
<p>(correspondent) En daar kregen we natuurlijk wel voor betaald. In begint niet zoveel. Best wel weinig best wel weinig. Later wat meer, maar ik heb vaak wel eens uitgerekend van wat we dan krijgen voor een artikel op gegeven. Op gegeven Moment was denk ik net zoveel als wat een gemiddelde journalist voor een artikel krijgt. Helemaal niet slecht, maar voor de uren die je als factchecker er in moet steken was het eigenlijk ook niet. Dat is niet realistisch om echt je werk van te maken als freelancer,</p>	<p>Tijdrovend proces, Verdient weinig geld</p>	<p>Complicaties</p>	
<p>(NRC) Er zijn wel een aantal dingen. gepubliceerd, niet dat het inhoudelijk niet klopte, maar waarvan ik dacht van ohja deze vorm vind ik eigenlijk te oppervlakkig ofzo.</p>	<p>Format werkte niet</p>	<p>Complicaties</p>	
<p>Want we wouden het echt goed doen. Dus we deden het ook een beetje Vanuit onze trots. Dan staken we er gewoon heel veel tijd in, hè, Maar ik heb wel eens uitgerekend dat het dan neerkwam op misschien 4 uur ofzo per uur wat je dan zeg maar echt als zzp-er eraan verdiende. Maar dat is natuurlijk niet. Dat is niet houdbaar</p>	<p>Tijdrovend proces, Verdient weinig geld</p>	<p>Complicaties</p>	
<p>Omdat er waren ook dus wel verschillende keren dat het echt mis was gegaan, zoals ik al zei je beweert de waarheid in pacht te hebben dus je moet echt zeker</p>	<p>Waarheid in pacht hebben</p>	<p>Complicaties</p>	

<p>zijn van je zaak. Anders hè. Nou ja dan ben je misschien wel aansprakelijk of omdat je zeker als je groot medium . Ja, dat kan dat veel gevolgen hebben natuurlijk voor iemand.</p>			
<p>(NRC) hun eigen redactieleden waren die dat niet meer wouden doen. die dat niet meer mochten doen of niet meer konden doen of weet niet omdat ze denkt wel doorhadden dat het heel veel tijd kosten</p>	<p>Redactieleden konden/wilden het niet meer doen, Tijdrovend proces</p>	<p>Complicaties</p>	
<p>Nouja afhankelijk van hoe je Factchecking je ligt is het niet altijd de van oh ik geef verschillende mening of verschillende visies. Het is heel erg dit is de waarheid. daar hadden ze problemen mee gehad, dus die hoofdredacteur zat er best wel boven op</p>	<p>Waarheid in pacht hebben, in de problemen komen</p>	<p>Complicaties</p>	
<p>(NRC) Ik wil liever gewoon heel erg als onderzoeker... of bijna als een soort van journalistieke vorm van een rechter zeg maar. Je verzamelt al informatie en jij als rechter hebt jouw methode Jouw referentie namelijk het wetboek en daar toetst je iets aan. Wie heeft er gelijk of dat klopt of niet? En dat kon voor mijn gevoel niet helemaal.</p>	<p>Objectief oordeel geven, Format werkte niet</p>	<p>Complicaties</p>	
<p>Er werd toen ineens heel veel gefactcheckt en ik zag ook. Ik weet het dat ik me stoorde aan de kwaliteit van heel veel van die factchecks. Heel veel journalisten deden het</p>	<p>Anderen deden het slecht, trend</p>	<p>Trend</p>	
<p>Ik merkte ook dat de aandacht in het format. Een beetje verzwakte. Op dat moment gingen ook heel veel mensen in een keer factchecken.</p>	<p>Minder aandacht voor format, trend</p>	<p>Trend</p>	
<p>(Pinokkio) Maar nou ja ja, je kan ook via social media via</p>	<p>Social media, Laagdrempelig informatie</p>	<p>Doel</p>	

<p>campagnes mensen ongevraagd, het visuele effect, het oordeel, onder onder de ogen brengen. Dus die mensen bereiken we met het laagdrempelige aspect van de factcheck.</p>	<p>overbrengen</p>		
<p>(Pinokkio) Informatie te verzamelen voordat je gaat stemmen over al die dingen die worden gezegd. Klopt dat nou of niet? Dus dat je niet zomaar alles aanneemt wat je hoort Zeg maar, dus dat je in ieder geval ook een soort van en naar tegenbeeld heb soms.</p>	<p>Informatie geven, Kritisch denken, Tegengewicht bieden</p>	<p>Doel</p>	
<p>(Pinokkio) Dus dat we dachten van oké er moet een soort van nieuwe leuke creatieve vorm zijn om rondom kiezingen om mensen toch een beetje Ja een beetje laagdrempelig inhoud te kunnen geven ofzo over Europa</p>	<p>Nieuwe vorm, Informatie geven</p>	<p>Doel</p>	
<p>We willen mensen, dus snelle toegang tot informatie geven van oké dingen die je hoort de hele tijd in verkiezingstijd klopt het of niet. Dus dat is niet zozeer overtuigen, maar meer realitycheck geven. Zo van omdat het Europese Unie iets is waar veel mensen zich niet in verdiepen en dat je mensen bewustzijn creëert van alles wat ik hoor, is die niet per definitie wat ik moet aannemen zeg maar iets waar ik mijn verkiezingskeuze op moet baseren Er zit iets meer achter.</p>	<p>Informatie geven, Reality check geven, Kritisch denken</p>	<p>Doel</p>	
<p>En ja, dan het liefst natuurlijk als mensen geïnteresseerd zijn ze iets meer te leren of informatie meegeven Of achtergrond meegeven van Oké hoe zit dat dan hoe werkt dat dan.</p>	<p>Achtergrond meegeven, Informatie meegeven</p>	<p>Doel</p>	

Merlijn Ensing

Tekst fragment	Open coderen	Axiaal coderen	
En dat is eigenlijk in een stroomversnelling gekomen met de oorlog in Oekraïne	Oekraïne	Doel	
Is hij in de uitzending geweest en heeft hij eigenlijk grote debunks die rond gingen op TikTok en andere sociale media gepresenteerd.	Misinformatie op social media, tiktok	Onderwerpselectie	
En niet eens zozeer zijn eigen debunks als wel dit gaat rond op internet.	Misinformatie als factor	Onderwerpselectie, format	
er was heel veel behoefte aan. Dat heeft ervoor gezorgd dat we het gingen maken.	Vraag vanuit de samenleving / misinformatie als factor	Doel	
is het alleen maar dit is waar dit is niet waar? Ja dat vonden we iets te weinig ook voor Nieuwsuur karakter,	Past bij het medium, eendoordeel waar/niet waar	Format	
we wilde ook de mechanismes erachter en ook een breder perspectief qua story telling neerzetten,	Bredere context meegeven	Doel	
Hij dacht het past ook wel bij Nieuwsuur om hier aandacht aan te besteden. Los van reportage of deelonderwerp, maar gewoon structureel onderwerpen bij de kop pakken voor ophef	Past bij het format	Doel	
Dus dan was het zo van nou waar is ophef over op Twitter of wat herkent Rudy? En dan gaan we daarmee aan de slag.	Sociale media, misinformatie	Onderwerpselectie	
En voor de tweede serie hebben we ook gekozen voor onderwerpen die maatschappij breder leven. Zoals klimaat, zoals de Oekraïne oorlog en	Belang van het onderwerp, maatschappelijke onderwerpen, brede context geven, oekraïne	Onderwerpselectie	

zoals van Dissel. En omvolking was toen eigenlijk gekozen omdat dat vaak terugleidt naar nep nieuws.			
En al die onderwerpen zijn eigenlijk getoetst op of er wel ophef is door onze OSINT man. Want als er geen ophef is dan is het ook geen onderwerp.	Belang van het onderwerp	Onderwerpselectie	
anders heeft het geen bestaansrecht. Je kan ook zeggen iemand twittert erover en die krijgt duizend interacties en dat is het dan, ja wat is het dan voor ophef. Dan ga je ook meer zuurstof geven dan nodig	Sociale media, risico om het groter te maken	Onderwerpselectie	
nou het is natuurlijk breder. We maken het vanuit onze journalisiteke principes dus als wij een onderwerp belangrijk vinden om er aandacht aan te besteden is dat in die zin voor iedereen.	Doelgroep, principes	Onderwerpselectie	
Nou het past niet bij ons om te oordelen. Het past bij ons om feitelijke weer te geven wat we weten. En wij zijn op allerlei manieren onbevooroordeeld	Geen oordeel geven, feitelijk	Format	
zo bedoel je, ja dat is niet het hoofddoel van de serie. maar het is natuurlijk fijn als mensen de machanisme doorkrijgen..	Sukje mediawijheid meegeven	Doel	
En dan is het fijn dat mensen daar een soort van les uit trekken. zodat ze in de toekomst ook beter.. ja mee om kunnen gaan.	Stukje mediawijheid meegeven	Doel	
misschien een journalistieke vraag bovenhangt. We hebben een reden dat het misschien een maatschappelijke betekenis zou kunnen hebben. Het educatieve speelt mee, het inzicht geven speelt mee, context geven speelt mee en dat basis van maatschappelijke thema's.	Bredere context geven, stukje mediawijheid geven, maatschappelijke onderwerpen	Doel	

. Zodat het ook een onderwerp moet zijn dat ook over een half jaar nog boeiend is om naar te kijken. Al is het maar om de tijdsgeest aan te geven, dat het onderwerp nog steeds van belang is	Bredere verhaal meegeven	onderwerpselectie	
Niet oordelen kijken naar de feiten	Geen oordeel geven feitelijk	Format, doel	
e maken een kortere versie voor instagram en tiktok . van ongeveer 1,5 minuut.	Sociale media	Plaats van publicatie	
die doelgroep hebben wij eigenlijk perfect te pakken op YouTube .	Doelgroep, sociale media, jongeren kijken geen traditionele media	Plaats van publicatie	

Transcripties

Marieke Kuypers

K: waarom zijn jullie begonnen met Pointer checkt?

M: bij Pointer Checkt ben ik begonnen, nou ik ben eigenlijk vanuit Pointer ook benaderd, dus ik maakte al die factchecks op tiktok en die deden het heel goed en toen wilde pointer die was bezig met het idee om een YouTube serie te maken en daarin te factchecken en toen hebben ze mij benaderd om te vragen of ik dat zag zitten.

M: Ze hebben toen uitgelegd wat ze Ongeveer voor zich zagen maar het was nog niet heel erg een vast format of zo. meer van we willen iets gaan doen op YouTube. Ze hadden weel een soort idee, het moest iig voor jongeren zijn daarom hebben ze denk ik ook naar mij gekeken iemand die jonger is en wat van Tiktok snapt en wat daar rondgaat. In principe deden mij factchecks het goed op Tiktok niet op Youtube nog en ik wilde sowieso langer op YouTube zelf video's gaan maken. En dat was er steeds noet van gekomen omdat ik ook nog een baan had. Dus dat zou ik niet allemaal tegelijk kunnen doen, want je verdient niks met Tiktok.

M: dus ik dacht nou dit is dan een hele mooie kans om hulp daarbij te krijgen en dan professioneel mooi neer te zetten, zodat ik een grotere groep mensen te bereiken zonder dat zelf helemaal op te hoeven bouwen. Want dat ging dan op het kanaal van NPO 3 wat al meer volgers heeft. Wat misschien niet helemaal de beste strategie was achteraf maar dat was iig mijn gedachtegang. K: waarom wilde ze specifiek iets met een jongere doelgroep doen? M: ze merken dat jongeren minder nieuws volgen op de traditionele manier, dus in de krant of op tv of op een nieuwswebsite zelf. Maar het wel via sovcial media mee krijgen, en toch wel heel graag die groep willen blijven bereiken. Wat niet altijd even goed gaat en ook vaak omdat ze zich, nouja er zijn natuurlijk wel wat oudere generaties die werken als journalist of als eindredacteur

M: En die denken dan die maken zich veel zorgen over jongeren en of ze wel genoeg informatie krijgen en of ze wel genoeg kunnen factchecken en de invloed van

desinformatie op die groep nee. En bij Pointer was het ook dat zij die groep specifiek niet echt bereikte nog. K: en daarom was YouTube belangrijk omdat omdat ze juist niet naar die reguliere nieuwsmedia gaan.

M: ja want pointer maakt tv-uitzendingen natuurlijk al en radio en artikelen op de site met jongeren. Goed de website moet je maar net weten dat die bestaat, bij de radio moet je hem op het goede moment aan hebben en de Tv ja dat kijken sowieso weinig jongeren dan moet ik ook nog zelf gaan opzoeken. Nee, dat je dingen kan maken en dat die dingen dan bij de jongeren terecht komen zonder dat u zelf op zoek te gaan sowieso. Ja ja, is dat ook waarom je hebt om te beginnen.

M: dat is een van de redenen inderdaad. Met tiktok kan je beter dan andere social media platforms mensen bereiken. Dat kan op andere social media platforms ook, maar zeker toen ik begon met factchecken was het toen echt nog wel in opkomst. Het was wel echt nog met jongeren. Toen kwamen er ook meer oudere generaties op. Het algoritme is er heel erg specifiek en het werkt snel. Dus je kan vrij goed ook als je niet veel volgers hebt mensen bereiken met factchecks als je ze goed weet te maken, verpakken met hashtags en dat soort dingen. Dan heb je een goede kans dat het mensen bereikt.

K: En je zei net Het begint nu best wel mainstream te worden, wat bedoel je dan? M: nou dat het eerst nog echt wel een beetje een jongeren ding was. je ziet ook bij de meeste social media platforms dat dan naar een paar jaar komen de ouders. en er beginnen steeds meer mensen op te komen. en er komt ook steeds meer content op. Het wordt dan ook moeilijker om mensen te bereiken vaak. omdat je dan meer concurrentie hebt. en dan winnen vaak de meer mainstream dingen het ofzo. Het platform is dan inmiddels zo groot geworden.

M: Dan krijg je dat mensen ervan gebruiken willen maken om geld te verdienen en daar specidiek content voor maken. dus dan wordt het minder het platform dat voor jongeren is voor de mensen die het kennen en die daar hun clubje hebben. Nu heb je ook kans dat je moeder je tiktok ziet. En ook dat er reclame en andere shit voorbij komt. de bedrijven zijn ook een factor die zijn er niet in het begin, daarna krijg je ook de bedrijven. K wat betekent dat voor jou dat het meer mainstream wordt? Nou als

het dan meer mainstream wordt en als er meer mensen opzitten dan zou je denken dat er ook meer factchecking zal

M: plaatsvinden. meer organisaties die erop gaan. Dat meer organisaties denken hey dit is toch wel belangrijk. Dus dat ik als factchecker ook meer concurrentie ga krijgen van andere factcheckers. Niet dat ik dat als concurrentie zie, maar dat ik in het nederlands niet meer de enige ben.

K: Maar Volgens mij heb ik het nog niet echt voorbij zien Komen dat er echt specifiek factcheckers opzitten. Wel meer nieuwsmedia. Dus het heeft ook een voordeel namelijk dat er meer mainstream dingen opkomen betekent ook dat er meer mainstream journalisten of iig betrouwbare nieuws media zich ook op tiktok gaan vestigen en dat er ook meer betrouwbare informatie bijkomt in plaats van alleen maar Tiktok creators. K: ja en dat was niet heel erg betrouwbaar?

M: nouja niet altijd. dat weet ik niet. maar zeker op het begon zaten er niet veel nieuwsmedia op. Het nieuws komt sowieso wel voorbij vaak alleen dan wordt het gedeeld door mensen die niet per se desinformatie verspreiden maar het misschien niet altijd goed hebben weten te checken. Omdat ze niet de journalistieke skills hebben om te kunnen onderscheiden wat nou echt of nep is en die wel goed zijn in het verpakken van een leuke video. Dus een leuke video die veel mensen willen kijken. dus dat gaat meer om de clicks dan de journalistieke principes eigenlijk. Als je dat niet bent tenminste, En er zijn ook niet-journalisten die het wel goed checken hoor, zaten ook een paar wetenschappers. Maar in het Nederlands dan wel heel weinig.

M: Iemand die bij een journalistieke opleiding heeft gehad en bij een journalistieke organisatie zit die heeft natuurlijk ook een soort kennis en skills die mensen soms niet hebben om te checken hoe iets in elkaar steekt. Alleen die hebben dan vaak niet altijd de goeie skills om het leuk te verpakken. K: er gaat vanalles rond op tiktok, Maar hoe kies je eigenlijk wanneer een onderwerp? Nou ja, factcheck waardig is eigenlijk.

M: Nou sowieso als ik er zelf.. ik moet het eerst vinden zelf. Want er gaat natuurlijk heel veel rond op tiktok wat niet klopt. Wat ik wel altijd meeneem is hoeveel mensen heeft het al bereikt. Dus ik ga niet een video checken die maar honderd views heeft. Want inmiddels heb ik zoveel volgers dat ik het dan alleen maar riskeer om groter te maken. Dus het bereik neem ik mee als factor. En hoe belangrijk is het dan mensen weten dat dit niet klopt? Is het Echt belangrijk als je daarvan een verkeerde indruk hebt. Niet een soort complot video over dolfijnen ofzo?

M: dat kan maar dat dat wel altijd een afwisseling bij mij dat ik niet altijd de grootste, meest serieuze onderwerpen wil doen, maar dat ik ook soms juist wel eens wat kleine grappige dingetjes doe. Of dingen die een grote nieuwsorganisatie misschien niet belangrijk genoeg zou vinden, of niet actueel genoeg zou vinden.

M: Omdat ik het ook doe om mensen juist een dienst te bewijzen. Van ja je zit op tiktok en je vraagt je misschien af hoe dit zit. Ik ga het voor je uitleggen. En dan hoeft het niet perse altijd iets te zijn wat een grote nieuwsorganisatie zal factchecken. Soms zijn het kleinere dingetjes, maar wel dingen die de doelgroep heel interessant vindt.

K: hoe verschillen de onderwerpen van je tiktok en pointer checkt met elkaar? Nou bij tiktok zijn de onderwerpen wel wat meer actueel en niet zozeer in de zin dat het een nieuwsitem is. kan wel maar niet altijd. Maar bijvoorbeeld actueel omdat het over een video gaat die op dat moment trending is. of dat het een video is die heel veel views krijgt en ik hem meteen daar ga factchecken van wat er op dat moment speelt op tiktok. maar dat kan ook gaan over een video die rondgaat die zegt dat coca cola kankerverwekkend kan zijn. Met cola light wat natuurlijk al heel lang een verhaal is dat is niet per se nieuw maar als het op tiktok rond gaat dan ga ik het ook meteen fact checken als het kan.

M: Dat werkt wel beter. want dan krijgen mensen die die video hebben gezien over coca cola ook mijn factcheck te zien. Maar voor youtube is dat wat lastiger, omdat je er sowieso langer over doet om een video te maken. Dus tegen de tijd zoals met travis scot bv dat iets speelt en je een video hebt gemaakt, dan ben je alweer een paar weken verder. en dan is het eigenlijk niet meer heel actueel. Dus dat hebben we

ook bij het tweede seizoen een beetje losgelaten. We hebben meer willen kijken naar een soort onderliggende thema. Zodat dingen ook een beetje bij elkaar passen. en dat we ook een beetje naar onderliggende redeneringen te kijken eigenlijk. We hebben nu filmpjes die een beetje in de wellness, gezondheid

M: Zorg voor jezelf prachtige achtige categorie liggen. Ook omdat er heel veel informatie is om te factchecken maar dan niet perse actueel maar wel dingen waar jongeren, mensen dagelijks mee te maken krijgen. Het is iets wat voor heel veel mensen relevant is. Bijvoorbeeld de oorlog in Oekraïne die is heel goed om te factchecken natuurlijk maar niet elke jongere vindt dat interessant. Dat is geen reden om het niet te maken maar nu hebben we er wel voor gekozen om om juist de wat minder zware onderwerpen te kiezen, maar wel daar echt diep op in te gaan, zodat je eigenlijk al jongere met die minder zware onderwerpen binnehangelt omdat het voor hun persoonlijk relevant is of dat deodertant verhaal klopt of niet of het gezonder is, of

M: je die voedingssupplementen wel of niet Moet slikken, maar dat je ze daardoor ook wat meegeeft over de onderliggende gedachte van bijvoorbeeld het idee dat natuurlijk altijd beter is. Wat je ook op heel veel plekken terugziet. niet alleen maar bij deo. Maar ook bijvoorbeeld bij vaccins. En als je een video maakt over vaccins dan gaat dat waarschijnlijk veel meer polariseren en veel meer mensen op de kast jagen of überhaupt die hele video niet meer willen zien. dan als je een video maakt over deo's of over andere dingen die gaan over hetzelfde onderliggende concept. Maar waar je dan wel met een leuke luchtige manier mee om kan gaan en een leuke video van kan maken. K: zou je wat jullie doen een soort pre-bunking kunnen noemen?

M: Ja misschien wel. Het is eigenlijk een soort mix form. We hebben vaak wel een claim die we factchecken die vaak wordt gemaakt. Bijvoorbeeld dat natuurlijk beter is en dat dat op allerlei deo's staat en dat dat echt als marketing wordt gebruikt. Nou dat ga je dan factchecken. Maar dan in de aflevering ook uitleggen dat het hele onderliggende verhaal van natuurlijk is altijd beter dat dat niet helemaal klopt. Dat is ook een beetje pre bunking inderdaad zodat je de volgende keer dat je het tegenkomt dus niet perse deo maar misschien iets anders waarop staat dat het 100% natuurlijk

is of dat iemand je vertelt dat je geen vaccins of medicijnen moet nemen omdat dat niet natuurlijk is dat je dan

M: wel die onderliggende gedachte ook meeneemt. En daardoor kritischer ook naar andere dingen kijkt. dus dat is wel een vorm van pre bunking.

K: ik had zo nog niet naar het nieuwe seizoen gekeken. M: Nee ja, we hebben het ook niet heel expliciet gemaakt ofzo. Maar dat was wel de onderliggende gedachte bij veel afleveringen. Dus het komt er wel vaak in terug. K: ja ik merkte ook, als ik de comments las dat de onderwerpen in de comments heel erg polariseerde zoals met die video over satanisme. M: ja het wordt meteen ook heel groot.

M: het zijn meteen ook best wel grote complottheoriën, waarbij de mensen die erin geloven, dat er zoiets is als een illuminati, of een satanische cult oid dat die dan meestal ook best wel invested zijn in dat idee en dat het heel erg lastig wordt om die mensen te bereiken. En de mensen die er niet invested in zijn boeien het niet of snapt het niet en vinden het niet echt belangrijk. Terwijl met deze onderwerpen merk je gewoon dat als je met mensen gaat praten op de redactie dat iedereen dan wel heeft van oh ja dat herken ik wel. of dat heb ik ook wel eens gezien of dat vraag ik me ook al lang af. gewoon alledaagse dingen want met factchecken is wel een ding wat ik interessant vind in hoe nieuwsorganisaties factchecken

M: Het zijn een bepaald soort onderwerpen dat gefactcheckt wordt. of die iig als factcheckwaardig worden gezien daar liggen wel onderliggende principes achter. Maar dat er natuurlijk heel veel mis/desinformatie niet gefactcheckt wordt omdat het gewoon zo alledaags is geworden omdat het niet per se iets is dat actueel is of een nieuws haakje heeft. Maar als je de kruidvat binnenloopt en je kijkt wat er staat op skin care .. dat het onderwerp niet als belangrijk wordt gezien of niet serieus wordt genomen. Al het meer over dat soort dingen gaat. dat zijn dan de onderwerpen die misschien minder worden gefactchecked terwijl die misschien nog vaker voorbijkomen en een grotere rol spelen in het leven van jongeren dan andere onderwerpen.

K: ik denk wel dat pointer zich hiermee onderscheidt met wat andere media doet. M: ja dat is ook wel een factor natuurlijk. Rudy Bouma (nieuwsuur) was tegelijk met ons begonnen natuurlijk. Die doet het heel erg op de klassieke manier maar wel op youtube en met hele mooie graphics dus het is tv-fragment. Maar het is wel klassiek factchecken in de zin van het zijn grote nieuws gebeurtenissen, alles in zo'n gebeurtenis checken en het uitleggen en ook wel de wat serieuzere onderwerpen en ja daar zijn ook best wel wat vormen van. Maarja hoe gaan wij ons daarvan onderscheiden.

M: Ik heb ook het idee dat die klassieke vormen niet altijd even goed werken. Dus dat je ook wel moet kijken naar andere vormen. K: waarom werken die klassieke vormen volgens jou niet zo goed? Nou vooral voor de specifieke doelgroep ook van jongeren. Omdat het misschien onderwerpen zijn die niet echt leven bij jongeren. En de onderwerpen die leven bij jongeren die komen misschien niet altijd voorbij in factcheckrubrieken. Misschien ook omdat de mensen die ze maken niet op tiktok zitten of op andere plekken komen waar jongeren zitten. Dus niet altijd weten wat er speelt altijd. Omdat ze die onderwerpen misschien niet belangrijk genoeg vinden. of niet nieuwswaardig genoeg vinden om te factchecken.

M: En ook denk ik vaak dat er heel erg in die factcheckrubrieken dus heel erg door het focussen op een actualiteit of door het focussen op één onderdeelje vaak wat dan gechecked wordt dat je daardoor niet de onderliggen verhalen en ideeën die steeds terugkomen als je kijkt naar die factcheckrubrieken en goed uitlegd. Dab kan je 5 keer een factcheck maken over een specifieke uitspraak die een politicus maakt over een bepaald onderwerp of over allerlei goedjes die verkocht worden dat er alternatieve verkocht worden voor de genezing van covid ofzo. maar als je dat doet en je legt ook goed uit Waarom waarom de

M: onderliggende gedachte misschien niet helemaal klopt. Of waarom die logica niet klopt of hoe je iets zelf kan checken of als je tools meegeeft, dan geef je ook wat mee om de volgende keer zelf bijvoorbeeld geen factcheck nodig te hebben omdat ze het de volgende keer zelf hebben gecheckt of dat ze het zelf snappen dat het niet waar is. Dan probeer je eigenlijk ook een stukje mediawijsheid mee te geven door het grote

verhaal ook te behandelen. Daar hadden we het ook over tijdens het maken van de eerste afleveringen, dat je vaak ziet dat er grotere onderliggende verhalen zijn die dan nooit heel erg goed worden uitgelegd maar dat je toch steeds ziet terugkomen in een of andere, dat je allerlei losse factcheks moeten maken over losse dingen die met de illuminatie te maken hebben. Maar dat je dan nooit echt een grote uitleg

M: een Goede uitleg hebt van wat is de illuminati nou en wat zit daarachter. K: ja je kan het hebben over zonnebrand en en kanker terwijl er een veel grotere filosofie vaak achter zit. M: Ja. Ja, klopt. K: en ga je dan van factchecking naar retoriek checking eigenlijk of zie ik dat verkeerd? M: Ja ik denk gewoon dat de manier waarop dus ik denk dat de uitgangspunt bij factchecken is en bij journalisten is vaak nog dat als je mensen maar de feiten geeft dat dat dan sowieso werkt of iig werkt als ze die nog niet hebben. Dus je gaat er sowieso eigenlijk al vanuit dat de mensen die in misinformatie geloven niet de goede feiten hebben of dat iig dat als je ze de goede feiten geeft dat je het dan oplost. Maar dat heb ik zelf na mijn ervaring met factchecking wel

M: geleerd dat dat niet altijd zo is. er zit meer achter waarom iemand iets geloofd wil geloven of wie ze geloven. Dus niet alleen de feiten maar ook wie ze brengt dat ze bijvoorbeeld grote nieuwsorganisaties niet vertrouwen dan vertrouwen ze je gewoon al sowieso niet. En de manier waarop dat gebracht wordt is daar ook wel belangrijk in. en ook het ontleden van waarom die dingen die claims die rondgaan zo overtuigend zijn daar zit ook een stukje retoriek in inderdaad een stukje framing eigenlijk. Framing die kan analyseren van door welk frame wordt dit nu gebracht dit stukje informatie zodat je dit gaat geloven. En dat is niet iets wat nog altijd gebeurt

M: en dat komt denk ik omdat veel journalisten dan bang zijn dat ze buiten het objectieve gaan en meer het subjectieve gaan. Je kan niet iets heel feitelijk zeggen van ja de manier waarop iemand dit zegt klopt niet. Je kan zeggen wat ze zegt klopt niet, maar zodra je begint over de manier waarop ze het zeggen of over de manier waarop het gebracht wordt dan ga je eigenlijk wat meer buiten de feiten en meer naar die manier waarop mensen je proberen te overtuigen. K ja, dat hoor ik dan steeds terug in de gesprekken die ik tot nu toe heb gehad met journalisten. van zij

zeggen eigenlijk allemaal van ja wij willen willen gewoon objectieve de feiten laten zien en het is niet aan ons om te oordelen. Ja Hoe kijk jij daar naar?

M: Ja, nou de feiten moeten natuurlijk wel een uitgangspunt zijn. Dus in de factcheck gaat het om de feiten en dat die feiten ook gewoon kloppen maar ik denk niet dat ik het dan ander zie maar dat ik een stukje mis bij mensen die het Alleen hebben over de feiten en dat is genoeg.. en daarbuiten willen we niet oordelen. oordelen snap ik dan nog wel misschien alleen de feiten brengen. De feiten brengen je kan op een hele hoop verschillende manieren de feiten brengen. Je kan ze brengen in de vorm van een artikeltje op nieuwscheckers of je kan ze brengen in de vorm van een tiktok. de vorm waarop je het doet en waarop je het uitlegt ook

M: en ook Hoe je iemand meeneemt in hoe je bij die feiten bent gekomen. Dat is ook een belangrijk element denk ik. Je kan tegen iemand wel zeggen van: Ja dit klopt niet. Want dit komt van russia today en die zender is niet betrouwbaar. maar als je dan niet echt goed uitlegt, waarom die zender niet betrouwbaar is ja dan blijft die gene achter met ja oke... als je iemand niet echt meeneemt of laat zien hoe je tot die conclusie bent gekomen. of als je niet je best doet om het uit te leggen op een manier die begrijpelijk is. dan wordt het al lastig en ik denk ook dus dat

m: heel veel misleiding of misInformatie of dat soort verhalen eigenlijk niet eens volledig niet kloppen, maar wel misleidend zijn omdat ze misschien maar een deel van de waarheid vertellen. of iets verdraaien of framen op een manier die eigenlijk niet echt klopt. waarbij ze de context dat is ook vaak mis ze missen de context. Dus die zou je dan kunnen toevoegen als je bezig bent met een factcheck of als je mensen goed wil informeren van er gaat contactloze informatie rond. dan kan je de context geven om ook te factchecken. maar dat zijn niet dingen per se die in een reguliere factcheck zitten.

K: Nee precies dat is vaak wat korter ook qua format.

K je zei net al dat format best wel veel uit kan maken. Waarom heb jij gekozen voor het video's explainer format eigenlijk? Bedoel je dan tiktok en pointer checkt?

M: we hadden dat gekozen omdat dat dat zegmaar de vorm is die op dat platform werkt en omdat er op dat platform heel veel misinformatie rondging. En ik geloof wel dat als je misinformatie wil factchecken dat je dat dan ook moet doen op dezelfde plek waar die misinformatie ook rondgaat. Het heeft weinig zin als ik een artikel maak over iets dat rondgaat op tiktok terwijl de meeste mensen die informatie op tiktok meekrijgen waarschijnlijk niet naar die website gaan. dan heeft het weinig zin. Dus je kan dan beter een tiktok gaan maken in dezelfde informatieruimte waarin die misinformatie rondgaat. en op YouTube hebben we gekozen voor deze vorm waarin we dus

M: daar is het wat langer de video. dus dat is een element, hij is ongeveer 10 minuten steeds dan heb je wat meer tijd om het uit te leggen. dus die achterliggende gedachtes. en ook is het eigenlijk een afwisseling tussen je ziet mij dingen uitleggen of inleiden of informatie geven ook in de studio dan. Maar je ziet ook dat we bij experts langsgaan of dat we bij iemand van de doelgroep langsgaan die wat meemaakt heeft en daarmee praten. zodat het dus niet alleen maar in een studiotje blijft.

M; Dat was ook een bewuste keuze om en wat meer afwisseling in de video te krijgen. Maar ook om bijvoorbeeld als je kijkt naar dingen die jongeren meekrijgen dat je dan niet alleen mij als wijzend vingertje krijgt van: dit klopt niet. Maar dat je ook die jongeren die zelf of die influencer die zelf heeft meemaakt. Bijvoorbeeld met die natuurlijke deo: dat je die ook zelf ziet en dat je niet alleen maar... en dat ook een beetje een leuke video wordt. K: wat doen jullie er verder nog aan om ervoor te zorgen dat de factchecks zo goed mogelijk aankomen bij de doelgroep?

M: Nou, het begint al bij de onderwerpen die heel erg leeft bij de doelgroep, weten wat er speelt. en wat ze misschien wel interessant vinden en wat misschien ook nog niet gefactcheckt is bij andere media, waar misschien behoefte aan is en waar je ze mee helpt dat is ook wel goed om te doen, om vertrouwen om te bouwen bijvoorbeeld. Als het gaat om die persoonlijke dingen die je in de supermarkt, kruidvat, dorgisterij tegen kan komen dat zijn ook dingen waar je jongeren op een bepaalde manier mee helpt. Omdat je dan zegt: Ja, als je dit wil kopen, als je dit wil

doen, weet dan dat dit zo zit. Dus eigenlijk bescherm je ze ook een beetje, tegen het kopen van iets dat niet klopt of zoïest. Het niet expliciet over brengen zit ook een beetje

in de manier waarop je het brengt, zo'n video, dus dat die niet saai of langdradig of heel erg belerend in ook. Dat is ook iets waar ik heel erg op heb gelet, in deze serie en wat ik ook doe in de tiktok's sowieso, maar wat ik soms nog wel eens mis zie gaan in andere factchecks is: de toon. En dat die niet heel erg oordelend, naar de mensen die de misinformatie geloven. Dus je kan natuurlijk zeggen dat iets niet klopt. Of soms dat het misschien genuanceerd is of deels klopt op deels niet klopt. maar niet dat je het heel erg brengt al op een manier waarop het eigenlijk al duidelijk is dat je denkt: ja de mensen die dit geloven zijn echt dom ofzo. Die hele informatie slaat nergens op ik snap niet hoe je dit kan geloven eigenlijk. Je hoeft niet een de groep mensen die het gelooft dom te noemen maar als je het heel erg benaderd vanuit een:

Ja dit slaapt Helemaal nergens op. En het is echt helemaal onzin.

M: als je dit gelooft dan nouja dan impliceer je eigenlijk ook van ja als het zo duidelijk is, als het zo'n onzin is dan zijn de mensen die erin geloven vast ook wel een beetje dom. Hoewel je dat misschien niet echt zelf zegt. Maar die toon die soms best wel belerend is, die werkt denk ik gewoon niet goed. Want waarom zou ik naar iemand willen luisteren die iets factcheckt maar mij eigenlijk een beetje dom neerzet. Alsof alle mensen die daarin geloven een beetje dom zijn. K: ja, en is dat ook de reden waarom heel veel van die traditionele rubrieken gesneuveld zijn, denk je?

M: Weet je welke er ook alweer gesneuveld zijn? K: sowieso klopt dit wel van Volkskrant, NRC checkt, je had aparte websites zoals Pinokkio Factor. M: er was een samenwerking toch eerst met facebook tussen een paar factcheck organisaties, k: ja afp dacht ik?

M: Ja volgens mij zijn die er nogsteeds maar er was ook een samenwerking met nu.nl.

M: Nieuwscheckers? Maar die zijn er toen mee gestopt met die samenwerking omdat Facebook toen zei na de verkiezing van trump van: je mag geen politici meer

factchecken. K: oh dat is niet handig. M: Ja wat ik weet en dat is volgens mij ook het lastige, in kranten columns heb ik wel eens gelezen van iemand die die factchecks maakt, dat het moeilijk was vaak om te zeggen of iets nou wel of niet klopte, dus dat je heel vaak eigenlijk had dat ze niet echt een harde claim konden maken dat het ja klopte, of nee niet klopte. En dat je dan toch altijd een soort haf half conclusies kreeg. Omdat het vaak dan genuanceerd was of dat het deels klopte of dat het niet echt te checken was, of iets nou klopte of niet.

M: dat dat ook een van de redenen was. Dat was wel vaak zo natuurlijk. Er zijn natuurlijk weinig dingen... er is natuurlijk heel veel mis en desinformatie, maar er zijn weinig dingen die...

Het is moeilijk, denk ik als je een vaste rubriek hebt, waarbij je echt op de actualiteit zit, zoals die meeste rubrieken vaak zaten, om dan elke keer iets te doen of iets te checken waarvan je echt kan zeggen: ja dit klopt of dit klopt niet. En ook nog iets wat echt relevant en interessant is. In plaats van dat je echt op zoek moet gaan om iets te vinden wat je kan checken wat misschien niet eens echt heel erg relevant is, gewoon omdat je de rubriek moet vullen. dat is ook een factor natuurlijk. K: ja er zit misschien iets meer tijdsdruk achter ook als je elke week zo'n verhaal moet maken.

M: Ja en en soms heb je gewoon nieuws....uh is het gewoon komkommer tijd. Ja je zag ook in de periode met de oorlog dat het begon met oekraïne, heel veel factchecks, internationaal ook dan. Omdat er gewoon heel veel te factchecken was, wat ook gewoon goed te factchecken was. Dus bijvoorbeeld fimpjes, waren ze echt of niet. Aantallen, gesprekken of dingen dat soort nep video's. Dat kan je allemaal redelijk goed factchecken en goed uitleggen. Dat speelt dan heel erg. Of tijdens verkiezingen bijvoorbeeld. Dan wordt er ook vaak gefactcheckt. Maar daarbuiten... je moet ook kiezen wat je wilt factchecken en daar zit bijna ook al een soort...

richting in die journalisten ook niet altijd objectief vinden. M: dus ze willen het eigenlijk alleen factchecken als het inderdaad een politicus is of als je het heel hard kan maken van dit is echt eh... wij zijn journalisten, wij factchecken de politici, wij factchecken uitspraken met mensen met veel bereik enzo. Maar zodra je daar misschien keuzes in gaat maken bijvoorbeeld buiten verkiezingen dat een iemand

iets zegt, een politicus en dan maak je daar een factcheck van. dan krijg je misschien al snel de beschuldiging van: oke maar waarom factcheck je die? En waarom factcheck je die niet. Het is ook lastig denk ik van hoe kader je het af. Wat of wie je dan gaat factchecken en hoe vaak en wanneer je dat dan doet, wat de drempel is. Want ik zie soms ook wel eens factchecks voorbijkomen van politici die ik niet eens ken, eigenlijk omdat ze best wel weinig bereik hebben en dat er dan.. die hebben dan een losse uitspraak ergens

Gemaakt en dat wordt dan gefactcheckt. En ik denk dan ja Maar geloofde mensen dit überhaupt al? ik heb dit niet eens voorbij zien komen. Dus dat er ook best wel veel dingen gefactcheckt worden die helemaal niet veel relevantie of bereik hebben gewoon óm het factchecken. Factchecken om het factchecken eigenlijk. Maar ik weet niet of dat echt the way to go is. K: en wat zouden factcheckers volgens jou beter kunnen doen.

M: Nou ik denk dus ook naar het bredere verhaal kijken. het onderliggende verhaal van de dingen die je factcheckt. Of patronen die je ziet waarbij dus steeds hetzelfde ja logica misschien terugkomt.

De context, dus misschien meer context geven bij factcheck van ja dit klopt niet en hierom en hierom. Maar hier heb je ook nog wat context van waarom dit vaak wordt gedeeld of wordt gezegd. Bijvoorbeeld zo'n verhaal over de iluminati of over anti-semitische complottheorieën dat je ook een stukje meegeeft van waarom hebben mensen het steeds hierover, waarom komt het steeds terug? Om mensen wat meer context te geven dat is denk ik ook wel belangrijk. uhm de plek waar je het doet en hoe je mensen bereikt en hoe je de factcheck verpakt kunnen denk ik nog beter. Ja dus dat je echt goed nadenkt over hoe je de feiten het beste kan brengen. En niet alleen maar over de feiten zelf. wat natuurlijk wel het belangrijkste is

en Dus ook centraal moet staan. maar dat je het ook vertelt op een manier waarop... je moet concurreren namelijk met misinformatie en desinformatie en complottheriën die vaak juist vaak erg kort door de bocht kunnen gaan. En vaak gemaakt worden door mensen die erg goed zijn met social media en eigenlijk moet je daar dus een beetje meer concurreren als je wil... als je mensen wil bereiken die die video's zien,

dus dan kan je niet aankomen met een hele droge video met alleen de feiten. Ja dan moet je eigenlijk ook heel erg goed nadenken over hoe ga ik die zoveel mogelijk bereik geven. Of op een manier vertellen waarop mensen het interessant en leuk vinden, op waarop ik ze in de video trek. dat soort dingen. En er zit misschien ook nog een stukje in van de onderwerpen die gefactcheckt worden dat dat vaak wel

Dat zijn vaak onderwerpen die geclasificeerd worden als serieuze nieuws onderwerpen of iig factcheckwaardig. Maar het valt mij op dat dat wel een bepaald soort onderwerpen zijn en dat bijvoorbeeld de onderwerpen die meer voor vrouwen bijvoorbeeld meer relevant zijn, omdat het meer in die scene valt of voor lhbt'ers of dat soort dingen, dat dat al vaak als bijna een beetje subjectief wordt gezien of minder serieus, minder hard nieuws en dat journalisten zich dan minder aan wagen omdat ze dat in de eerste instantie al niet heel serieus nemen. Je hebt bijvoorbeeld Goop, dat bedrijf van gwenneth paltrow

Die dan met allerlei roze verpakkingkjes, K; met die yoni eieren toch? M: ja die ook ja, allemaal van dat soort dingen verkoopt en ook allerlei supplementen, kruiden en weet ik veel wat voor bullshit enzo. Ja dat is best wel grappig omdat het ja allemaal best wel zweverig is ofzo. Maar er gaat natuurlijk heel veel geld in rond, in die dingen. Volgens mij las ik ook ergens dat Goop enorme bedragen binnen haalt en dat de supplementen die zij en de shit die zij verkopen eigenlijk ookal is het in roze potjes verpakt en met mooie zweverige tekstjes, is het eigenlijk dezelfde dingen die Alex Jones in zijn winkel verkoopt online.

M: nouja hij is echt een hardcore complottheorist, maar als je dus heel goed gaat kijken dan zou een journalist misschien van alex jones denken shit dit is een complottheorist dat moet ik hard aanpakken enzo. En van de ander oh nouja beetje zweverig, beetje onzin dat soort dingen. Dus ja dat soort onderwerpen worden wat minder snel herkent als factcheckwaardig. En kijk bijvoorbeeld.... nog een goeie maar toevallig heeft Rudy Bouma daar wel een video over gemaakt, maar die was wel wat later, maar wel blij dat hij die heeft gemaakt. Maar bijvoorbeeld de Amber Heard en Johnny Depp zaak. Nou dat is dan bijvoorbeeld 'entertainment'. Dus dat wordt niet echt goed gefactchecked want dat valt niet in een categorie die voor veel

journalisten factcheck waardig is. Die denken ohja boei gewoon rechtzaak tussen twee beroemdheden dat hoeven we niet te factchecken. terwijl ik denk van wel juist.

M: omdat ja dat soort rechtzaken gaan misschien over beroemdheden en het is allemaal entertainment enzo. Maar het zijn wel dingen waarvan jonge mensen dan een beeld meekrijgen van hoe bijvoorbeeld huiselijk geweld werkt. En als je dat dan niet uitlegd of factcheckt omdat je denkt jaa boei, dan krijgen ze toch die verkeerde beelden soms mee. of verkeerde ideeën erover mee en dat kan wel een invloed hebben. Of een onderwerp wat ik nu heel heel frustrerend vind is hoeveel missinformatie ik voorbij zie komen over transgendermensen in gewoon normale kranten, in normale nieuwswebsites.

52:17 M: ik heb het idee dat dat soort onderwerpen ik een soort zone zitten waarin ze eigenlijk, waarin het nog toegestaan is om erover te speculeren en dat het niet wordt gefactcheckt omdat het niet in de zone zit die journalisten belangrijk of factcheckwaardig genoeg vinden.

M: en daar gaat denk ik al best wel wat mis. Ook als je kijkt naar zodra iemand in één complottheorie gelooft, zodra iemand in een nepverhaal geloofd wordt het ook makkelijk om in meer nepverhalen te geloven. K: ja dat hele anti gender verhaal zit ook in een bepaald hokje met alles eromheen natuurlijk. M: ja en dat wordt heel erg vermeden omdat het bijna wordt gezien als iets dat subjectief is. Terwijl er zijn natuurlijk wetenschappers en zijn natuurlijk onderzoeken gedaan. Er valt natuurlijk nog best veel te onderzoeken maar er is natuurlijk best goeie consensus over veel dingen wetenschappelijk. Maar omdat het dan gaat over iets wat dan politiek gemaakt wordt antciperen journalisten op kritische reacties. Ze weten al dat als ze daar iets over gaan maken

Dat ze dan de beschuldiging gaan krijgen dat ze partijdig zijn. Of dat ze bevooroordeeld zijn of dat het nepnieuws is of dat soort dingen, bij dat soort onderwerpen. Terwijl nouja als iets niet klopt dan klopt het niet ook als het gaat om transmensen en als je dat dan brengt in een factcheck of in een nieuwsorganisatie

ben je niet meteen links, omdat bijvoorbeeld mensen zeggen je bent links als je zegt dat dit niet klopt. Omdat het om die groep mensen gaat ofzo. van het is allemaal politieke correctheid, allemaal wokeheid bla bla bla. Maar als het niet klopt dan klopt het niet. Maar volgens mij gaan journalisten of organisaties daar net iets te veel in mee dat ze daar zo bang voor zijn voor dat oordeel of die beschuldiging dat ze soms huiverig worden voor dat soort onderwerpen.

M: daardoor slaan journalisten dan ook best wel door naar de andere kant, omdat ze dan juist het tegenovergestelde willen bewijzen.

01:00:55 K: Ik had nog een vraag die ik eigenlijk aan het begin had moeten stellen: hoelang zijn jullie bezig met een verhaal met pointer en ook tiktok.

M: nou van de tiktok verschilt het het ligt eigenlijk een beetje aan het onderwerp en hoeveel research erin zit, soms kan je best snel iets checken. Als iets wordt gedeeld.. er zit tijd in de research dus als die kort is dan scheelt dat maar dat kan een halfuur zijn als je iets door reverse image search haalt. of even googelt of er factchecks zijn. Maar dat kan ook een paar uur zijn als het echt iets is wat je helemaal tot op de bodem moet uitzoeken, of als je daar heel veel context bij nodig hebt. Ik heb bijvoorbeeld een keertje iets uitgelegd over energie over auto's die dan zouden kunnen rijden op water. nou ik wilde gewoon uitleggen waarom natuurkundig niet kan. en dat moet ik het natuurlijk eerst zelf begrijpen waarom het niet kan zodat ik het ook uit kan leggen

M: dus dat duurt dan wel een paar uur. maar dat kan dus ook verschillen. en de video zelf maken dat ligt er dan ook weer aan. dat kan ook een half uur zijn tot een uur. ja

wel vaak een paar uur. De snelste tiktok die ik heb gemaakt was denk ik met een half uur en soms kan het een halve dag in beslag nemen. of soms het uiterste een hele dag als ik er veel research erin heb zitten. Op youtube duurt het natuurlijk veel langer ook omdat je meer tijd moet vullen. Tiktoks zijn een minuut tot paar minuten. en youtube videos zijn tien minuten vaak. misschien soms iets meer

M: ja je moet alle informatie ook in een script zetten, zodat het leuk is om na te kijken maar ook klopt. je moet bijvoorbeeld ook...nouja je kan niet zomaar de camera aanzetten en gaan je moet ook experts bellen voor afspraken draaiafspraken dat soort dingen. als ook bellen afspraak maken afspraken over dingen gedaan. We hebben denk ik per video, ja ik vind het lastig om het per video te zeggen omdat we tegelijkertijd aan alle video's hebben gewerkt. maar we zijn met het maken van 4 afleveringen denk ik twee maanden bezig geweest.

K: Ja oke dus ongeveer twee-ish weken per aflevering? M: ja zoiets

Anoniem

K: Hoe ben je eigenlijk begonnen met Pinokkio? R: Nou dat was ik was met een aantal... ik was aan het afstuderen of ik was net afgestudeerd, met een aantal mede studenten of een groepje mensen die geïnteresseerd waren in de Europese Unie, in Europa. Ook vanuit onze studieachtergrond en dat was dan inderdaad ook wel gewoon hoe werkt dat hoe zit dat nou weet je, je hoort heel veel over Europa en er wordt over geklaagd, het kost geld of wat dan ook, maar tegelijkertijd zie je ook dat er eigenlijk heel veel dingen heel veel problemen zijn die Europa waarvan het eigenlijk heel logisch is dat die op grote schaal worden worden worden gedaan of besproken. Dus ik had een groepje medestudenten met gewoon interesse voor dat onderwerp en ik denk dat wij

R: Ja daar heb ik dat ik zag van Hey er is heel veel in het nieuws over Europa en als je een beetje meer erover weet dan dan ga je daar eigenlijk een beetje aan storen op de manier waarop het in het nieuws komt. ja, omdat je dan denk van: hey maar er worden nu dingen gezegd en die kloppen eigenlijk niet of er zit veel meer nuance achter. K: welk jaar was dit? Dat was voor de niet de vorige Europese parlements verkiezingen maar diegene daarvoor. Dus even denken, want de laatste waren nu 4 jaar geleden denk ik, dus dan was het de 5 jaar daarvoor dus 2012-13 zoiets. Zoiets denk ik.

R: Ja er kwamen eigenlijk verschillende dingen bij elkaar. Ik studeerde toen af en in tegenstelling tot nu waren er nergens vacatures. Dus ik en veel studiegenoten hadden geen werk. Dus we hadden zoiets van we zijn net afgestudeerd we willen laten zien wat we kunnen. Je bent geïnteresseerd in iets je wilt je profileren. En ja we constateerden dit. Ik was toen denk ik ook via ik denk via Amerikaanse nieuwswebsites met factchecken in aanraking gekomen. Ja ik weet eigenlijk niet meer precies hoe die heette maar Politifact zou kunnen. Er was er eentje die had zegmaar als slechte oordeel: liar liar pants on fire. Ik denk dat het Politifact was ofzo ik weet niet, maar ik vond het wel heel grappig en ik had ook gemerkt gezien,

dat het vooral in de Obama campagne heel veel werd gebruikt en ik had ook denk ik het idee dat het vrij grote invloed had. In die

campagne of in die verkiezingsronde dat het eigenlijk voor het eerst groot werd, als fenomeen. en dat dat het heel veel ook op social media en zo werd ingezet. En ik denk dat ik het gevoel had van hey het is een leuke, echt een inhoudelijke vorm van journalistiek. want je moet echt iets uitzoeken en je

R: ja het is eigenlijk een soort van basisvorm van journalistiek. Als in een machthebber of een invloedrijk persoon of een organisatie zegt wat. En ja je geeft je lezers informatie van klopt dit? Of klopt dit niet, kan ik dat vertrouwen of niet. Wat eigenlijk een hele basale vorm van journalistiek is. Die me heel erg aansprak, omdat er ook iets luchtigs in zit, Omdat in het formatje kan je. Je kan je nou ja, je maakt er een leuke animatie bij of je maakt een woordgrapje erbij. En het is heel erg visueel. Dus je levert iets inhoudelijks Waar echt onderzoek en zeg maar research achter zit. Maar je levert ook iets heel eenvoudigs, namelijk een Ranking of een soort van een beeld plaatje van het klopt of niet? Ja dus je kan eigenlijk een quote en een eindoordeel in één beeld zonder dat je... mensen kunnen het lezen

R: Zonder noodzaak om het te lezen kun je eigenlijk heel veel waardevolle informatie tot je nemen, zeg maar als nieuwsconsument. En dat vond ik heel interessant, vond ik leuk en toen is dat idee een beetje gegroeid van Hey: ik ken een aantal mensen op mij heen van we zien dat als het over Europa gaat. Dan wordt er best wel veel gezegd wat eigenlijk niet klopt, of waarvan we twifelen van hey is dit nou helemaal klopt dot helemaal? Het was denk ik meer gewoon in algemene zin van als het over Europa dat we merkten van Hey mensen kunnen er allerlei dingen over zeggen, omdat eigenlijk heel veel mensen ook journalisten, politici of andere machtshebbers of personen zeg maar. Kunnen van alles zeggen

R: daar kunnen ze mee weggelaten, omdat eigenlijk te weinig mensen weten of kunnen controleren of dat nou klopt of niet. Dus het was de discussie over Europa en dat is misschien dan de oorzaak of de trigger is en was heel erg gepolariseerd in eigenlijk een soort van ja, hoe moet je dat zeggen? Meer soort van meningen of zienswijze discours waar feiten soms heel heel ver weg waren of er niet echt

toededen ofzo. Eigenlijk geen onderdeel waren van de discussie, omdat gewoon het was afwezig of zo, weet je wel, dus het was heel erg een soort van, Ja ik ben op zoek naar soort term waar ik niet op kan komen, maar ik denk dat je begrijpt wat ik bedoel. Het was heel erg ja een soort meningen een soort van mensen proberen.

R: bepaalde verhalen of discours zeg maar dominant te maken zonder of dat nou echt feitelijk klopt? Ik denk dat er vooral een beetje achterstand. Dus niet van er is dit onderwerp namelijk... het ging over weet ik veel klimaat of wat dan ook en ik vond het nodig dat. Het was meer dat ik het idee had van er worden teveel dingen gezegt die niet kloppen of de worden teveel dingen.

R: Te makkelijk gemaakt ofzo Ja en Dat verdient iets meer. Dat verdient factchecking. en ik denk dat we ook ja merkte dat heel veel mensen in het onderwerp EU niet zo snel geïnteresseerd waren. Dus dat we dachten van oke er moet een soort van nieuwe leuke creatieve vorm zijn om rondom kiezingen om mensen toch een beetje Ja een beetje laagdrempelig inhoud te kunnen geven ofzo over Europa. K: Hoe zag zo'n factcheck er bij jullie uit? Nou we pakte altijd een stelling dat was van een politicus maar dat kon ook iemand anders zijn een journalist of iemand die in het nieuws kwam of iemand opiniemaker of whatever of maar het wel veel politici zowel landelijke ook.

R: Europese politicie. en wat we eigenlijk deden, we volgden het nieuws en eigenlijk als we een uitspraak zagen die we opvallend vonden, waarvan we dachten van Hey dit is een uitspraak die veel impact kan hebben. dan dachten we van dit kan een grote rol gaan spelen in De verkiezingen of dit wordt een soort van belangrijk ding van een partij of zo. Hoe het er dan uitzag: Ja die Die stelling stond Centraal en er was bovenaan het artikel stond dan een stelling. Als het gepubliceerd Was meteen met een oordeel, dus dat was een Pinokkio je met een neus die van heel lang naar heel kort kon worden en hoe langer het was minder er van klopte.

R: Het was een soort Schaal van vijf stappen ofzo en dus je kon dan meteen zien van oke de stelling en Het oordeel en dan daaronder was eigenlijk het artikel waarin dan dus de context van de de bewering wordt geïntroduceerd en dan eigenlijk het onderzoek wordt uitgelegd van wat we hebben gedaan om dit te controleren en

uiteindelijk een oordeel, maar dan met iets meer tekst van een conclusie, klopt het of niet en waarom. Het was een visueel visuele samenvatting met de stelling en Het oordeel en dan verder de tekst Waarin mensen iets meer context krijgen en de achtergrond van hoe we het hebben uitgezogen met Het oordeel erbij. K: was er daarbuiten om iets nodig om een onderwerp geschikt voor Pinokkio te maken?

R: het moest over EU gaan en het moet checkbaar zijn. Daar zijn we ook natuurlijk in begin wel eens mee de mist in gegaan. Dat ja dat hoort ook bij iets nieuws doen en dat ontdekken. Ja sommige onderwerpen sommige stellingen zijn heel prikkelend, maar zijn niet zo heel erg duidelijk als Waar of niet waar te beoordelen en daar kan je jezelf flink mee in de vingers snijden als factchecker en daar zijn we opgegeven moment met meer op gaan letten van Ja sommige onderwerpen zou je misschien wel iets over willen zeggen of iets over willen onderzoeken of schrijven, maar je moet voorkomen

R: Onze insteek was je moet je hebt het bijna over elk onderwerp ook altijd zelf een mening en ook als je iets wil checken, ook voor wetenschappers is het is vaak heel moeilijk om echt volledig je eigen zienswijze of wat dan ook ergens uit te halen, maar goed, dat is wel wat probeerden. En je wil dat Ja je kan dat makkelijker doen door stellingen te kiezen die gewoon iets feitelijker checkbaar zijn. Als het gaat over getallen of dingen die je kan quantificeren of dingen die je gewoon kan controleren van heeft iemand inderdaad iets gezegd of niet, weet je wel of staat dat dat echt in iemands verkiezingsprogramma? Ik zeg maar wat dat dat soort dingen zijn. Dat is gewoon feitelijk checkbaar. sommige dingen zijn iets meer. Ik kan me herinneren dat we opgegeven moment een stelling gingen checken en er was iemand die zei de Europese Unie lijkt, de manier waarop de Europese Unie is georganiseerd lijkt

R: Op de manier waarop op de sovjet-unie is georganiseerd. nou en ja, dan kan je natuurlijk zeggen: Dat is niet waar. Maar ja, dat is ook heel erg afhankelijk van hoe je ernaar kijkt en naar Welke elementen je kijkt, dus dat zijn type Checks Die we opgegeven moment niet meer zijn gaan doen omdat dat dat gewoon eigenlijk niet past bij het format. Kun je wel doen, maar dan moet je er meer een soort discussie factcheck voor maken waarin je eigenlijk misschien twee verschillende zienswijzen

naast elkaar Het laat factchecken ofzo. Weet je wel, maar dat is niet het formaat wat wij wat wij deden dus dat zijn dan ja, dus daar moesten we in filteren. K: kreeg je veel kritiek daarop? Ja je krijgt per definitie altijd kritiek nouja dat is misschien ook wel eigen aan journalistiek in het social media tijdperk. Zeg maar dat je altijd hoe goed je het ook doet, hoe goed je het ook verantwoord, Ja je stappen laten zien en je bronnen laat zien je krijgt altijd wel kritiek.

R: Maar je merkt wel bij zulke dingen dat dan de discussie veel veel meer oplaaiden. Zeg maar dus dat je dan eigenlijk in een discussie terecht kwam die je misschien als journalist of opiniemaker wel wil voeren, maar als factchecker niet. Dat je teveel in een soort van ja, zienswijze discussie terecht komt en dat is denk ik niet de rol die je als factchecker moet hebben. K: dus alleen feiten en cijfers? R: Ja dus alleen dingen die die je kan na zoeken of kan controleren of kan quantificeren. Er zijn bij ons ook verschillende factcheckers gaan er op verschillende manier mee om. wij wouden eigenlijk ook niet of zo min mogelijk gebruik maken van experts in Het oordeel als als niet een interview met een.

R: Expert in Het oordeel. We wouden het eigenlijk doen op basis van eigen deskresearch om het zo maar te zeggen. Dus eigenlijk informatie onderzoeksinformatie of openbare informatie of notule of weet je verslagen die online te vinden zijn, omdat je ook Ja je kan een expert vragen, maar als je drie experts vraagt dan geven ze ook alle drie een andere mening. Dus daar kom je ook niet altijd verder mee. Dan blijft er ook heel erg toch een soort van politiek in zitten van ja, welke Expert laat je het woord of hoe weeg je het antwoord of de visie van verschillende experts. Ja we probeerden dat echt zoveel mogelijk plat te slaan en echt droog te maken. Echt op basis van feitelijke informatie en dan voor ons was feitelijk. Nou dat hangt een beetje onderwerp af, maar

R: Als bijvoorbeeld een partij iets beweert over een andere partij van een andere politicus dan gaan we kijken van oke kunnen we echt zien of kijken of diegene dat heeft gedaan of heeft gezegd of staat dat echt in het partijprogramma of niet. Weet je dingen die je echt kan controleren of als het meer gaat over inhoud van Hey is dat echt wat er in dat onderzoek stond of is dat echt wat wetenschappelijk is

aangetoond of wat dan ook dat we echt kijken naar onderzoeken die wetenschappelijk zijn gepubliceerd. Dus zo objectief mogelijke informatie proberen te verzamelen. K: Hoe lang deden jullie gemiddeld over een stelling? R: best wel lang en dat is ook daar komen we straks misschien op. van Waarom staan ze niet meer maar best wel lang. Dat verschilt per onderwerp maar...dagen dus ik zei

Dat je werkte sowieso altijd met twee mensen er aan om dat je ook wil voorkomen dat één iemand... dus we hadden een soort systeem waarin twee mensen samen een factcheck opzetten en dan ook nog twee andere mensen zeg maar weer voorleggen om als soort van tegenwicht, om kritische vragen stellen zodat je een soort van peer review doet onderling. Maar los daarvan dingen uitzoeken kost veel tijd. Ik denk er echt wel factchecks zijn waarin we qua metingen Misschien wel zes dagen ofzo maar bezig geweest, maar soms misschien ook één, dat houdt inderdaad heel erg van het onderwerp af. Ja maar weet je dat ook wel lastig als je een factcheck doet dan beweer je de waarheid in pacht hebben, dus je moet dan echt wel zeker zijn van je zaak voordat je dat publiceert, Maar tegelijkertijd Ja je levert ook een product.

R: en je moet daar een bepaalde pragmatiek in hebben. Want ja, je kan wel dingen tot de bodem gaan uitzoeken, maar als dat betekent ik dat je maar één keer per jaar produceert. Dan heb je daar niks aan. Je moet ook pragmatisch zijn en op gegeven moment kiezen. Ja, van verder gaan we niet. Je kan natuurlijk heel veel onderwerpen kun je zo ver gaan als je wil, dus ik denk wel dat we iets ook zoiets hadden van hadden van ja, ik weet niet precies was al lang geleden maar wat en volgens mij wel de structuur... klinkt nu gestructureerder dan het was hoor, maar er was wel soort van principe van, je kiest een onderwerp en dan dan komen we een keer in de week bij elkaar kiest een onderwerp en dan de week later heb je een soort concept en daarna moet het wel soort van klaar kunnen zijn en ja, we deden dat eigenlijk Gewoon als onszelf, vrijwillig. Zeg maar we verdiende er niks mee ofzo. Mensen hadden daarnaast ook nog werk of andere dingen dus ja, dat was misschien één of twee dagen in de week was je er dan mee bezig. Dus in een dag of 3-4 probeerde je dan zo'n factcheck af te hebben.

K: dus ergens tussen een dag een en een week. ja K: wat was eigenlijk jullie doelgroep? R: oeh weet niet meer zo goed wat we toen hadden opgeschreven. Kiezers. mensen die gaan stemmen bij de Europese verkiezingen of mensen. Die ja, nieuws. Je hebt best veel mensen die natuurlijk nieuwsgierig zijn en nieuws tot zich nemen willen nemen en die we wat verdieping willen bieden op het onderwerp Europa in, waar het in de reguliere journalistiek gewoon heel weinig aan bod kwam, dus we wouden mensen die politiek geïnteresseerd waren de kans bieden om meer Europa nieuws tot zich te nemen en dan ook echt met inhoud en achtergrond. Dat is de eerste doelgroep en de andere doelgroep is dan meer kiezers In algemene zin met nou wat ik net ook zei

R: eigenlijk het visuele gedeelte van de factcheck als heel laagdrempelige manier om eigenlijk als kiezer iets meer informatie te verzamelen voordat je gaat stemmen over al die dingen die worden gezegd. Klopt dat nou of niet? dus dat je niet zomaar alles aannemeemt wat je hoort Zeg maar, dus dat je in ieder geval ook een soort van en naar tegenbeeld heb soms. Soms is het een beeld dat bevestigd wordt. Of hey: Ik hoor wel hele tijd dit en dit maar hier zie ik dat het niet klopt. Dus dat je in iedergeval tegengewicht hebt. Dus eigenlijk twee doelgroepen van mensen die niet perse geïnteresseerd zijn of heel erg de behoefte hebben om alles helemaal te lezen, maar wel gaan stemmen en zeg toch misschien een beetje willen oriënteren of misschien zegt niet eens willen oriënteren, maar nou ja ja, je kan ook via social via campagnes mensen ongevraagd, het visuele effect, het oordeel, onder onder de ogen brengen. Dus die mensen bereiken we met het laagdrempelige aspect van de factcheck.

En de mensen die wel willen met iets meer de inhoud, Ja, soort van nieuws website website voor nieuwsachtergrond als je geïnteresseerd bent in Europese politiek K Jullie waren geen grote nieuwsmedia, hoe wisten mensen dan jullie te vinden? Dat was best wel lastig in begin. We probeerden het toch een beetje op te bouwen, vooral via Twitter hebben toen wel veel gedaan, via onze website en je probeert nou wat werkte was we hebben in het begin heel veel politieke partijen, leiders gefactcheckt bijvoorbeeld e. u. Lijsttrekkers en bekende opiniemakers en hem dan zoveel mogelijk taggen. En als je dingen publiceert in dan hoop dat het goed opgepakt wordt, als ze

dat retweeten dan groeit het bereik. Nou dat werkte best wel goed opzich in het begin. Omdat de mensen op de

R: Europese lijsten die politici Ja die zijn vaak heel erg op zoek naar mogelijkheden om in media te komen, omdat er gewoon niet zoveel wordt geschreven over Europese politiek. Dus ze vinden het allemaal heel leuk als er een artikel verschijnt a met hen laat staat over hen gaat. dus dan hebben ze dat snel de neiging om dat te gaan delen en zo groeit toch als organisch groeide zal best wel snel het bereik. werd opgegeven gegeven moment overgenomen door een aantal. Ja ja, prominente twitteraars. Je Jaap Jansen ik ken die persoon niet op moment, maar dat was gewoon iemand die in de journalistieke wereld vrij veel aanzien gehad op Twitter, werd door veel mensen gevolgd. Nou en die poste dan op gegevenmoment he: een leuke nieuwe factcheck initiatief over Europa Ik ga het volgen of tip ofzo. en dan merk je he er zijn een paar honderd mensen erbij. dat groet dan een beetje organisch. En dat werkte eigenlijk prima. Op een gegeven moment

Hadden we het idee van nou we worden redelijk serieus genomen en ook wel opgemerkt over werden ook wel benaderd. Op gegeven moment door de metro. Je had toen dat gratis krantje. Dat werd door heel veel mensen gelezen. Ik weet echt niet meer of wij hem nu benaderd hebben of zij ons.maar zij hadden in ieder geval de interesse om ook voor de verkiezingen een paar dingen met fact checking te doen. Dat hebben we toen ook met hen gedaan. zo kon het wel, maar in vergelijking met echte natuurlijk bekende nieuwsmedia was het heel klein was en bleef het heel klein en wat je toch vaak ziet. Als het Europa gaat en goed je best doet, je kring geïntereseerde Volgers blijft best klein omdat het toch mensen zien het als een niche Ook al is dat niet per se, want het gaat natuurlijk over inhoud

Die hier in zeg maar Nationale context heel fel bediscussieerd wordt, maar dan in Europese context, maar je ziet toch dat mensen de drempel ervaren om echt Europese politiek dan te willen volgen of te willen begrijpen of wat dan ook. dus dat het toch Ja dat blijft dan toch redelijk redelijk beperkt, plus daarbij. Ja laten we eerlijk zijn wij waren 4-5 net afgestudeerde zonder journalistieke ervaring. Ik denk dat we best goede stukken publiceren, Maar ja, het was ook niet fantastisch ofzo. Weet je

wel. Het was niet helemaal 100% professioneel niveau. We hadden geen professionele eindredactie of wat dan ook. Weet je wel. Dus ja, kan ook wel voorstellen dat mensen dachten van Ja moet ik dit nu hellemaal dit nu gaan volgen of niet? Ook al ben ik ervan overtuigd dat het inhoudelijk heel goed was en dat het ook wel dat werd ook wel bevestigd doordat mensen in die

R: Wereld die er echt wel toedoen ons echt serieus namen. maar goed uiteindelijk wel andere media inderdaad zoals ook de correspondent en NRC die we opgegeven moment hebben geschreven met het voorstel van Hey zouden we niet voor jullie kunnen factchecken die wouden dat ook is. Dus dat is wel een een soort bevestiging van dat dat het goed was. Dat we niet een soort van lachertje halen. K: veranderde jullie qua thema op Pinokkio? R: nou, onze website dat was Pinokkio factor. Dat ging over de Europese Unie en dat is ook altijd zo gebleven, maar we zijn dus op gegeven moment het gevoel dat eigenlijk los van dus onze interesse in Europa in dat thema.

R; de drive die we daar voor hadden zeg maar het product factchecken of het fenomeen factchecken dat dat in Nederland niet zo sterk was. degene die er waren. Vonden we niet zo kwalitatief niet zo goed, dus dat wij zoiets hadden van hey volgens mij kunnen wij dit beter of kunnen wij dit goed. Dat we nu iets hebben wat we goed kunnen en is het interessant voor gevestigde media om met ons dat dat verder te gaan doen. Toen hebben we met de correspondent en NRC in gesprek gekomen en NRC had al een factgeckrubriek wat ook over van alles en nog wat ging. En de correspondent hat het nog niet maar wel veel interesse omdat Rob Wijnberg die toen hoofdredacteur was die ook Ja geïnspireerd was door alles wat er in de VS gebeurde hij was daar ook geweest.

R: later lang gewerkt vlak voordat hij in Nederland de Correspondent oprichtte. Hij had dus ook heel erg die factchecking in die obama campagne heel erg meegekregen. Hij had een tijdje bij de factcheckers ofzo gewerkt, geloof ik. Daar is hij was hij wel van gecharmeerd van wat we deden en had heel veel interesse, om dat ook bij de correspondent wat meer dingen te maken, dus toen hebben we daar eigenlijk. Ja, toen zijn we dat daar gaan doen en daar werd dat Europa helemaal los gelaten. Dus daar hebben we ook vrij overtuigende verhalen kunnen vertellen over

wat onze methode was, hoe we zo'n factcheck aanpakte en ook kunnen overtuigen dat we dat eigenlijk op alle onderwerpen kunnen doen en dat zijn we natuurlijk gaan doen. Wat waren volgens jou de beperkingen van Pinokkio? Waarom is het gestopt?

R: nou opzich is het ook wel doorgegaan toen we voor nrc/correspondent gingen werken, maar het belangrijkste reden waarom het gestopt is dat, er was nooit een businessmodel zegt maar dus ze zijn dat gaan doen eigenlijk nou wat ik zei Omdat eigenlijk omdat we werkloos waren met een grote groep mensen en we wouden iets doen vonden het belangrijk, maar we ouden natuurlijk ook iets laten zien van van wat we konden en ja, we hadden tijd. en op gegeven moment het was vrijwilligerswerk. op gegeven moment kregen mensen werk en ja, dan heb je geen tijd meer om dat soort dingen helemaal geen zin meer in of geen energie meer voor dus dat dat ja, dat werd gewoon steeds de activiteit werd steeds minder. En op gegeven moment hebben we besloten van. Nou ja, weet je, het is fijn en we hebben het gedaan en dat heeft ons vanalles opgeleverd, want nou hebben allerlei contacten gelegd. Als

R: als onderzoeksjournalist, factchecker voor allerlei media serieuze media gaan werken, maar ja pinokkiofactor dat valt of staat bij vrijwillige inzet en dat dat dat werkt gewoon niet meer, want er is gewoon toewijding voor nodig om dat goed te kunnen doen. Het is ook wel ja, het is nooit een businessmodel geweest. we hebben wel geprobeerd om daar nog soort van op een bepaalde manier geld mee te verdienen. We hebben een stichting opgericht. Die zeg maar dan voor de pinokkioFactor hoor. En deze zijn wel wat donaties geweest en er zijn ook wel een aantal dingen geweest. we hebben bijvoorbeeld een kleine subsidie gekregen we hebben. op gegeven moment was er een soort van ander initiatief voor de Europese verkiezingen waarin ze een groot evenement gingen opzetten. Was allemaal heel erg wazig.

R: maar die wouden dan ook ons op dat evenement hebben om daar dan dingen met factchecken te doen. In verschillende contexten hebben we bijvoorbeeld bij verkiezingen dingen met factchecking gedaan. Daar kregen we dan ook wel geld voor, maar dat was echt meer om gewoon puur voor het onderhoud dan dat we daar soort mee konden verdienen, dus dat was eigenlijk geen verdienmodel. We

hebben het wel een beetje geprobeerd, maar ik denk dat we de erachter kwamen dat het niet realistisch was om dat commercieel te doen. dat het ons iig niet lukte op dat moment. als we misschien heel veel inzet en toewijding hadden hadden we dat misschien wel gedaan, maar ja, Wij waren niet perse journalist, we waren sociaal geograaf met interesse in Europa dus het was ook niet onze ambitie om journalist te worden. Misschien dus het eigenlijk die website pinokkiofactor die had voor ons wel z'n dienst bewezen. Het heeft ons geholpen. Beetje in professionele ontwikkeling en

R: Maar ja, het bloedde toch een beetje dood. Er waren wel verschillende manieren waarop we via subsidies denk ik. Dat hadden kunnen blijven doen of het verder kunnen laten groeien. Stimuleringsfonds voor de Journalistiek had op gegeven moment wel interesse, maar we zijn het toen niet gaan doen omdat de eisen die zij stelde aan eigenlijk wat je Ja je kan dan een soort innovatie aanvraag doen ofzo voor een nieuw journalisitek initiatief. Die had zoveel eissen laat maar ja, graag of niet? Weet je wel. En er was ook wel interesse vanuit de Europese instellingen om het fenomeen eu factchecken te steunen, maar dat vonden we eigenlijk niet oke want

R: Ja Nouja dat is gewoon eigenlijk een soort van journalistiek basisprincipe dat je niet laten financieren door het gene wat je controleert net als in de politiek. gebeurt natuurlijk ook wel, maar je bent wat mij betreft al je geloofwaardigheid kwijt als

R: factchecker Omdat jij moet een onafhankelijk oordeel kunnen vellen. Ja, Als je je dan laat financieren door één van de instellingen die waar jij over gaat. Net als dat je je niet door een politieke partij laat financieren, dat gebeurt natuurlijk wel, maar wat mij betreft ben je geloofwaardigheid kwijt. voor het doel wat wij hadden namelijk echt we wilde niet de schijn van politieke affiliatie zeg maar hebben. Vond ik dat niet kunnen dus dan dat viel al af. dus ja, dan vallen gewoon. Ja, het was gewoon moeilijk omdat omdat omdat maar om er een soort van businessmodel van kunnen maken om hett echt als werk te kunnen blijven doen. Pinokkiofactor. Het werk wat we deden voor correspondent en NRC dat deden we dan gewoon als freelancer.

R: En daar kregen we natuurlijk wel voor betaald. In begint niet zoveel. best wel weinig best wel weinig. Later wat meer, maar ik heb vaak wel eens uitgerekend van wat we dan krijgen voor een artikel op gegeven. op gegeven Moment was denk ik net

zoveel als wat een gemiddelde journalist voor een artikel krijgt. helemaal slecht, maar voor de uren die je als factchecker er in moet steken was het eigenlijk ook niet. Dat is niet realistisch om echt je werk van te maken als freelancer, want we wouden het echt goed doen. Dus we deden het ook een beetje Vanuit onze trots. Dan staken we er gewoon heel veel tijd in, hè, Maar ik heb wel eens uitgerekend dat het dan neerkwam op misschien 4 uur ofzo per uur wat je dan zeg maar echt als zzp-er eraan verdiende, Maar dat is natuurlijk niet. Dat is niet houdbaar. Dat kun je misschien als je heel erg gedreven bent, kun je dat je en je hebt een parttime baan ofzo dan kun je dat erbij doen en dat deden we ook allemaal zo'n beetje, maar goed.

R: op gegeven moment was het toch zo van ja. En er waren meer dingen hoor. Ja want ik kan ik kan heel lang praten, maar. Maar als ik niet richting op gaat die je wil moet je het zeggen hoor. Maar goed je vroeg om pinokkiofactor Ja dat dat Dreef op vrijwillige inzet in feite en Dat stopte met een gebrek aan financiële middelen, omdat mensen ook echt voor een tijd te kunnen betalen. K: maar ik ben ook wel benieuwd wat volgens jou dan de beperkingen waren van het formaat van Pinokkio Factor of die er überhaupt waren volgens jou R: Ja nou je bent beperkt in de keuze van onderwerpen, je wil onderwerp hebben die van heel groot deel te objectiveren zijn zeg maar dus waar de subjectieve mening eigenlijk heel weinig een rol in speelt. en dat is een beperking want heel veel onderwerpen zijn dat niet, maar je wil ze misschien toch behandelen en dan

R;Kom je iets teveel in? Dan ga je iest te veel zelf die politieke discussie voeren. Dat is een beperking van het format. Ja misschien dat dat wel de belangrijkste beperkingen van het format waren denk ik. K: ja dus geen ideologische dingen. R:Ja dat je dat niet kan doen En nou ja, er zijn natuurlijk ook gewoon. Ja, er zijn onderwerpen die ergens in het midden liggen soms en dan

R: wij hadden een neusje he? We hadden een neusje in de aanname van iemand zegt iets en je kan je een oordeel vellen over. Is dat van in de mate waarin dat waar is of niet waar is en dan als het helemaal waar is Is het neusje korter dan een klein beetje een klein beetje niet klopt. Dat wordt hij een klein beetje langer en als het echt niet klopt, dan is ie heel lang. Maar er zijn ook wel dingen te complex om te checken. Dan

zat zijn neus helemaal in de knoop. Er zijn ook wel eens dingen die.. daar hadden ook wel eentje voor dus dan dan zijn. Nou, dat zijn er gewoon verschillende zienswijzen en dan was het met allemaal vraagtekentje om zijn hoofd, van ja ik weet het ook niet. Dus de beperking van het factchecken met een meetlat is dat niet alles langs de meetlat past. Maar goed. Hadden we dan wel een oplossing voor. Maar het liefst wil je dat alles langs die meetlast past. Dus dat is een beperking. Ja verder goed. Ja beperkingen we hadden verder een soort wetenschappelijk approach.

R: Wij gingen echt in wetenschappelijke studies soms kijken om onderwerpen uit te Diepen dus dat koste heel veel tijd, dus kost teveel tijd soms. en je hebt dan ook toegang nodig tot wetenschappelijke publicaties. En die heb je als je student bent of als je ook werkt op een Uni of Hogeschool maar als je journalist of freelancer heb je dat niet per. Dus ook de toegang tot informatie was af en toe beperking. K: wat was het doel van de factcheck? was echt om mensen te overtuigen van dit is niet waar of was het echt om context te geven? R: nou allebei dus dus dus we willen mensen, dus snelle toegang tot informatie geven van oke dingen die je hoort de hele tijd in verkiezingstijd klopt het of niet.

R: dus dat is niet zozeer overtuigen, maar meer realitycheck geven. Zo van omdat het Europese Unie iets is waar veel mensen zich niet in verdiepen en dat je mensen bewustzijn creëert van alles wat ik hoor, is die niet per definitie wat ik moet aannemen zeg maar iets waar ik mijn verkiezings keuze op moet baseren Er zit iets meer achter. Dus dat bewustzijn van er zit misschien iets meer achter al die dingen die ik steeds hoor. En ja, dan het liefst natuurlijk als mensen geïnteresseerd zijn ze iets meer te leren of informatie meegeven Of achtergrond meegeven van Oké hoe zit dat dan hoe werkt dat dan. Zo ja, als dat niet zo is, hoe zit het dan wel? wat is het dan wel meegeven En we hadden wel ook op onze website herinner ik me nu, een afdeling waarin we gewoon dingen uitleggen over de Europese Unie hoe werkt het?

R: em Ik denk dat het nou misschien ook wel een beetje dat we hopen dat we mensen er iets over konden leren, maar ook omdat we het idee hadden van nou het is gewoon nodig dat op een beetje makkelijke manier wordt uitgelegd, omdat het ja, je dingen misschien nie begrijpt als je een bepaalde achtergrond hebt. Dat deden we

ook wel. K: kon pinokkio dat doel bereiken wat jullie voor ogen hadden? R: vind ik heel moeilijk om in te schatten, We hebben nooit echt kijk van de reacties die we kregen, dan was het vaak positief, maar dat is natuurlijk. Ja ja positief of heel erg van af heel erg negatief, maar dan was het vaak van oh leuke of handige, fijn of dat heeft dat heeft me geholpen. maar goed dat zijn enthousiaste mensen die je dan gaan volgen gaan mailen die leuk vinden om met je in contact te komen. We hebben nooit een lezers onderzoekers al gedaan, dus ik weet niet ik vind dat heel moeilijk om naar je te zeggen, maar

R: ik heb wel het gevoel afgaande ook op weet je dat ook toch verschillende media naar ons toe kwamen, dus ik had over metro, maar ook FunX enzo. Weet je dus toch mensen die media die dan tijdens verkiezingen wel het idee hadden van hier moeten wij iets mee, maar weten het zelf ook niet zo goed en dat dat ze dan toch bij ons dachten van Hey dat is leuk dat ze makkelijk fijn formaat ofzo. Daar kunnen we wat mee. dat ik wel het idee dat het is gelukt. Ja. Ja, om mensen te bereiken. K: hoe belandde je bij de NRC en Correspondent? R: Ik denk dat ik op gegeven moment nog over was met één of twee. Hij is niet waar. we wareb z'n vijven zijn, dus waar nog met schuiven, maar met z'n tweeën zijn we dat echt wat intensiever gaan doen, maar wij hebben hen benadered. Van hey:

R: We hebben een Website en we hebben een soort methode van hoe we factchecking doen. Vinden jullie dat interessant? K: hoe ging het dan bij NRC bijvoorbeeld R: heel anders dan bij de correspondent. Zij hadden al een factchecking rubriek bij hun was het meer dat we aanboden van hey heb je mensen nodig om dit te doen. Dan kunnen wij dat misschien wel doen. En dat wouden ze wel omdat er ook een aantal gewoon van hun eigen redactieleden waren die dat niet meer wouden doen. die dat niet meer mochten doen of niet meer konden doen of weet niet omdat ze denkt wel doorhaden dat het heel veel tijd kosten dus dat ze het ook wel handig vonden freelance werk, ik kreeg gewoon een tarief en dan opdrachten. Ze hadden wel heel erg een soort van van handleiding van Hey hoe doen we factchecking wat is belangrijk? Waar moet je op letten en zo omdat er waren ook dus wel verschillende keren dat het echt mis was gegaan, zoals ik al zei je beweer de waarheid in pacht te hebben dus je moet echt zeker zijn van je zaak.

R: anders hè. Nou ja dan ben je misschien wel aansprakelijk of omdat je zeker als je groot medium . Ja, dat kan dat veel gevolgen hebben natuurlijk voor iemand. Nouja afhankelijk van hoe je Factchecking je ligt is het niet altijd de van oh ik geef verschillende mening of verschillende visies. Het is heel erg dit is de waarheid. daar hadden ze problemen mee gehad, dus die hoofdredacteur zat er best wel boven op. K: hoe was het om voor NRC te checken en hoe verschilde dat van van Pinokkio? R: Ja dat is het verschil is best wel groot. er was heel veel overleg met welke onderwerp kiezen we? Er was een format van hen.

R; Oh ja, het was een heel belangrijk verschil namelijk dat wij deden wij publiceren natuurlijk online en nrc publiceert in de krant en online verwezen wij Heel veel naar ons Bronmateriaal. Wij deden echt een soort wetenschappelijke manier zeg maar van onderzoek met allerlei bronmaterialen waar we dan steeds naar verwezen in de tekst met linkjes en dat kon natuurlijk niet in in de krant. We moesten dat ging best wel op een andere en ik kan me niet herinneren dat ik het eigenlijk helemaal niet fijn vond. Ik vond het veel te oppervlakkig. Ik kan niet laten zien waar mijn dingen vandaan komen of je moet dat op een leuke manier in het verhaaltje verweven, maar als ik dat eigenlijk goed wil doen dan Ja jij moet dan is de balans voor mijn inhoud raak dan toch een beetje zoek zeg maar. Het moet ook een prettig leesbaar verhaal blijven. En er waren ook veel minder worden, dus ik merkte van oh ja.

R: Vind het format te kort voor een echt goede goede factcheck waar je echt laat zien dat je

R: dat je weet waar je het over hebt dat je je verschillende relevant is zeg maar dat je die plus. Zij deed het heel veel met experts en ik kan me Herinneren maar het is echt lang geleden ik vind dit lastig om het echt terug te halen, maar ik weet wel dat de hoofdredacteur, dat hij het wel lastig vond om echt af te gaan op ons oordeel op basis van die informatie die we dan verzamelde. Dus dat het toch een soort vertrouwensding was van hey: kan ik jullie echt vertrouwen dat jullie oordeel klopt of niet? want je hebt het helemaal niemand gevraagd of niemand geïnterviewd. K: Wilde jullie dat niet doen? R: nou liever niet. dat gingen we toen wel doen op zijn verzoek dat was niet onze methode.

R: En ik stond er ook niet altijd helemaal achter. Ja dus ik heb wel het idee van oh ja er zijn wel een aantal dingen.

R: gepubliceerd niet dat het inhoudelijk niet klopte, maar van. Ik dacht van ohja deze vorm vind ik eigenlijk te oppervlakkig ofzo. of we moeten er dan toch weer mensen interviewen en aan het woord laten en dan hangt er teveel af van iemands visie daarop en ik wil liever gewoon heel erg als onderzoeker... of bijna als een soort van journalistieke vorm van een rechter zeg maar. Je verzamelt al informatie en jij als rechter hebt jouw methode Jouw referentie namelijk het wetboek en daar toetst je iets aan. Wie heeft er gelijk op dat klopt of niet? En dat kon voor mijn gevoel niet helemaal. Ze wouden iets meer ook een leuk verhaaltje waarin iemand iets zegt.

R: er was vrij veel redactionele inmenging in de vorm. Dus hie dingen opgeschreven werden en dat is sowieso weet je dat altijd spanningsveld tussen wetenschapper en journalist natuurlijk je wil dingen toegankelijk maken en ook een beetje leuk wat natuurlijk ook goed is en belangrijk, maar ja, mensen moeten het lezen moet een beetje leuk zijn, maar ja, woorden kunnen er heel erg toe doen natuurlijk. Dus ik vond het soms wel lastig in hoe de hoe de

R: Formuleringen werden aangepast. niet dat het dan niet meer klopte, maar er was een reden dat ik bepaalde dingen op die manier geformuleert heb. iets te veel nuances verdwijnen of zo. Weet je wel iets veels te veel te makkelijk gemaakt werd of zoiets. K: ben je daarna naar de correspondent gestapt? R: nee Dat ging tegelijkertijd. Bij de correspondent werden we echt een factchecking team, zo werden we ook gepresenteerd.

Bij NRC was het meer dat we Ja ook een beetje ja we suggereerde af en toe onderwerpen bij de redactie af en toe kwamen ze ook naar ons toe dat het meer gewoon een soort freelance capaciteit was weet je wel. dus dat we er niet heel erg als factchecker geprofileerd of als redactielid ofzo. Weet je wel het was gewoon meer van als het handig was of fijn was dan komen we een factcheckje doen voor voor de krant, maar bij de correspondent waren wij echt het factchecking team en gingen we ook met de redactie af en toe overleggen en brainstormen van hey wat voor soort onderwerpen willen we nou. en het producten ook echt zeg maar samen

vorm geven. Dus daar was de samenwerking iets iets meer echt een samenwerking en bij de NRC iets meer kun je af en toe onderwerp een checkje doen op afstand en dat stopte opgeven moment omdat

R: zij zagen dat wij bij de correspondent echt als factcheckteam zeg maar ja er bijna als onderdeel. We hadden dan niet ons eigen tekeningetje, maar bijna als onderdeel van de correspondent. K: geen tekening? R: Nee nee nee nee, dat is een dingetje. R: maar ja dat zij het wel ongemakkelijk vonden dat we daar echt heel duidelijk worden geprofileerd en dat we dan ook voor hen schreven. Dat begrijp ik ook wel. Dat hadden we nooit verzwegen, maar wat het ook nooit heel erg heel erg gezegd van hey we zijn bij de correspondent ook echt de factchecker. En ja dat wou Dus op gegeven moment niet meer, dus toen is dat gestopt bij de nrc. Toen zijn we vooral bij de correspondent nog verder gegaan. K: hoe verschilde de correspondent en NRC met elkaar? R: Het was uitgebreider Er was veel meer ruimte voor de achtergrond voor langere stukken. Wat natuurlijk ook een beetje hun

R: Informat is en nou ja, dat is ook online, dus we hadden ook het probleem met die bronverwijzing niet. hun format is innovatief in de zin van dat het was online, maar ze hadden ook een hoofdtekst en je had en zij hebben ook met verwijzingen, wat best een soort van innovatief format was en ze hadden ook nog in de tekst mogelijkheden om uit te klappen, dus om bij bepaalde woorden of bepaalde termen of wat dan ook. Kon je dan zonder dat je je laser dwingt om heel veel heel veel tekst te lezen kon je mensen de mogelijkheid geven om uit te klappen om iets extra uit te leggen. Dat was voor een factcheck heel erg fijn. Want je kon een behapbaar omvang van je gewone hoofdartikel hebben en daarnaast kon je laten zien, kon je heel veel verwijzingen doen. Kon laten zien wat je allemaal hebt geraadpleegd en je kon.

R: Dingen die ingewikkeld waren of die misschien niet iedereen weet kan je een extra uitklapje geven en extra, dus dat kon je ook wel even uitleggen. Dat werkte voor ons heel goed en ik voelde iets meer vertrouwen. Was vrij veel vertrouwen van de redactie in wat we deden. als we iets aanleverde Dan werd er natuurlijk over gepraat en was natuurlijk wel discussie met eindredactie, maar er was heel veel vertrouwen, dus het was prettig. Het was een prettige samenwerkinh. En ja dat eigenlijk. het

paste meer bij wat we deden en wat wij vonden wat een goede benadering voor een factcheck was.

K: en hoe kozen jullie bij de correspondent onderwerpen uit. R: Ja we hadden vaak we keken gewoon de actualiteit in het nieuws. en we selecteerde onderwerpen waarvan we dachten hey dat opvallend of dat is een groot ding hè, in de media en het nieuws en dat verdient misschien wat aandacht. Soms kwamen zij ook met suggesties en er was er ook een aantal keer geweest dat we met de redactie bij de redactievergadering en dat we daar ook zaten en gewoon met elkaar praten van hey wat zijn nou interessante onderwerpen die we observeren die interessant zouden zijn om te factchecken. Zo eigenlijk. en dat ging was soms politiek, maar het kon echt van alles zijn dus dat ging alle kanten op Ja dat

K: moesten de onderwerpen verder nog aan bepaalde criteria voldoen? Nee het was niet zo heel niet zo heel erg de waan van de dag en het is natuurlijk ook een beetje hun credo dat het niet perse de waan van de dag is waar je het over hebt, maar sommige onderwerpen waren wel ja, je moet gewoon een soort van nieuwstrend dingen die spelen over dingen waar het veel over gaat of die opkomen en daar daar daar was dan wel interesse in of natuurlijk onderwerpen die een beetje raken aan de ze hadden natuurlijk correspondenten. Die heel erg een inhoudelijk profiel hadden soort thema hadden dus we zochten die thema's ook wel een beetje op. Waar hun redactie mee bezig was. Maar ik zit even te denken na te denken als ik er gewoon Oh ja nee, we hadden wel ja nee, waar we mee begonnen. Was het kabinet check en dus er was een kabinet. en die hadden natuurlijk een regeringsakkoord.

R: waarin ze dingen Beloofde van dit gaan we doen. en toen gingen we halverwege de regeringsperiode checken van Hey zijn ze dat inderdaad gaan doen. Zijn ze die beloftes nagekomen? Hebben ze een goede voortgang of niet. dus dat zijn we gaan doen, dus dat was dat was. Ja dat was wel leuk format en daarna is het iets meer gewoon. Ja, toch eigenlijk gewoon dingen die we tegenkwamen in het nieuws en actualiteit waarvan we dachten van Hey dat is interessant. Dat is belangrijk omdat wat verder uit te zoeken. Het gaat ook wel over grote thema's. Zij waren wel geïnteresseerd om de grote thema's om daarmee bezig te zijn zoals

R: Ja er is altijd een bepaalde waan van de dag. Dat is sowieso onvermijdelijk, maar nou met die grote thema's als ongelijkheid of klimaatverandering of internationale samenwerking of wat dan ook of ja, daar waren ze dan wel ook wel in geïnteresseerd en Oh ja, en energietransitie. We hebben heel veel over windmolens geschreven bijvoorbeeld omdat het dan En ja, het is wel een waan van de dag, maar het is ook iets wat gewoon een groot Thema is In de maatschappij zeg maar, duurzaam energie of hoe ga je daarmee om. K: dus jullie gingen niet meer losse stellingen checken maar thema's uitpluizen? R: ja we eindigen op gegeven moment met weer Inderdaad windmolens dat we echt voor volgens mij 4 of 5 verschillende dingen over windmolens en duurzame energie hebben gecheckt. en het is ook wel

R: Wat daar bij hen ook een beetje meespeelt. Weet niet of ze dat zelf ook zeggen, maar dat is natuurlijk wel het geval. is dat zij ook iets meer agenda zettend willen zijn met hun journalistiek en onderwerpen is. Dus wat wij bij Pinokkio Factor niet zozeer wouden doen dan wilde zij wel. Zij willen bepaalde onderwerpen graag onder de aandacht brengen. Dus er zit ook wel een soort van soort van. Ja, zit wel politiek achter soort van. Ze niemen het zelf betrokken journalistiek ofzo, ze hebben er zo'n term voor. Zoiets ja, ik weet ook niet meer precies, maar bij hen komen bepaalde onderwerpen. Heel erg veel terug, zoals basisinkomen en ongelijkheid sociale ongelijkheid en energie, van hey klimaatverandering is een probleem en

R: Ze waren dan ook wel geïntereseerd in factchecks die die helpen Misschien zo'n zo'n zo'n onderwerp te agenderen. K: is dat de reden dat jullie weg zijn gegaan? R: nou dat speelde mee, maar ik merkte ook dat de aandacht in het format. Een beetje verzwakte. Op dat moment gingen ook heel veel mensen in een keer factchecken. speelde in14 ofzo? 15 zoiets.

Nee nog niet. Nee nee, dat is wel tijd voor maar niet in beeld. Wat was nou die tijd? Ja of nee toch niet.

R: Ja we hebben wel nog iets met oekraïne-referendum gedaan. en TTIP was toen heel erg een ding.

R: Het was gewoon een beetje financiële crisis, credietcrisis, griekenlandcrisis en zo dat soort dingen. Dat speelde heel erg . Er werd toen ineens heel veel gefactcheckt en ik zag ook. ik weet het dat ik me stoorde aan de kwaliteit van heel veel van die factchecks. Heel veel journalisten deden. Het. Dat klinkt een beetje raar dat Ik het zeg want ik was natuurlijk ook zelf journalist. Maar heel veel journalisten deden het niet echt op een naar mijn idee op een soort van wetenschappelijk goede manier. Ik denk dat het verschil was dat ik en als collectief hadden we een wetenschappelijke achtergrond en geen journalistieke achtergrond. Dus we hadden ook nooit geleerd om als journalist te werken. we werkte echt meer als onderzoeker en journalisten werken toch op een heel andere manier.

R: En niet om denigerend te zijn voor de vaardigheden van journalisten, maar je hebt andere vaardigheden dan als je wetenschappelijk bent opgeleid bijvoorbeeld in hoe je een wetenschappelijk onderzoek kan interpreteren of hoe je statistiek kan interpreteren en er worden gewoon ontzettend veel fouten mee gemaakt en dat zag ik heel veel in journalistieke Factchecks gebeuren. plus wat je vooral zag en dat is denk ik vooral het eind geweest, van het factchecken is dat het meer wordt ingezet als politiek middel.

R: dus Heel erg selectief informatie verzamelen om iets als waar of niet waar te beoordelen? Dat gebeurde heel veel. en dan verliest het factchecken een beetje aan waarde omdat je dan Ik moemde net het woord rechter. Je moet ik vind eigenlijk dat je als je als als Nieuws consument moet je een factcheck zeg maar kunnen.

R: Accepteren als je een rechterlijk oordeel accepteert. natuurlijk wordt er ook over rechterlijk oordeelde wel eens gediscussieerd, maar je hebt het soort van garantie dat er een degelijk proces achterzit en dat het onafhankelijk is getoetst. en dat moet eigenlijk bij een factcheck ook zo zijn. Als je pretendeerd van oke dit is een waarheidsoordeel. Dan moet je de overtuiging kunnen hebben als nieuws consument dat er achter een soort van processen een soort systeem wat je kan vertrouwen en zodra er teveel factchecks zijn waarin je dat vertrouwen niet meer hebt dan verlies je meteen vertrouwen in het hele systeem eigenlijk. Dan kun je gewoon geen enkele factcheck eigenlijk nog weten van Ja kan ik het Nou geloven of zit er weer iets achter

want opgeven moment gingen heel veel nieuwsredacties gingen factchecken en dat daar zitten achter dat ik denk dat men er te weinig tijd instak en dan heel erg toch te oppervlakkig een oordeel velde

R: of teveel afhankelijk werden van de oordeel van Experts maar, daar gingen ook allerlei politieke partijen gingen factchecken of he media die heel duidelijk een belang of een politiek profiel hebben gingen factchecken Ja en dan ik kan me voorstellen als nieuwsconsument zeker als je het niet helemaal goed volgt dat je dan denkt van ja ik zie een factcheck die zegt dit is waar en daar eentje die zegt dat het niet zo is. Ja, dan dan ja, dan opgeven moment eigenlijk is het klaar.

R: Ik denk dat dit de kracht die het had en dus bijvoorbeeld wel bij die obama campagne die periode en misschien ook in onze periode van pinokkiofactor bij de Europese verkiezingen. Dat het eigenlijk een nieuwe format was en mensen dat echt vanuit een soort ideologie ideologische idee van we willen objectieve informatie, dat het werkte, maar omdat het format zo goed werkte en het nou, ik denk ook wel mensen inzien van Hey dit kan. Als jij een geloofwaardige factchecker bent, dan heb je best wel politiek impact. Of kun je veel politieke impact hebben? Daardoor wordt het format natuurlijk politiek nteressant en overgenomen eigenlijk overgenomen door politiek waardoor het zichzelf ook weer ondergraafden, maar het heeft misschien wel een bepaald moment gehad, waarin dat politiek middel heel heel erg.

R: Nuttig inzetbaar was. Maar ja, daardoor uiteindelijk ook weer zichzelf ondermijnt. Snap je wordt een beetje abstract nu. Ik denk dat mensen dat er teveel factcheckrubrieken waren met een eigen agenda of toch met een te beperkte kwaliteit waardoor je daar als redactie misschien mee in de problemen komt en dan dat hoofdredacteuren denken ja dat moeten we niet meer doen, want het duurt kennelijk toch te lang of is te ingewikkeld.

K: wat zouden factcheckers volgens jou wel en niet moeten doen? R: wat ze dus ze niet moet doen is onderschatten. Dat je denkt van ah die zegt dit dat klopt niet. Daar maken we een factcheck van. Je moet niet onderschatten hoe moeilijk het is en hoeveel tijd het kost. Je moet niet onderschatten dat het beoordelen van informatie echt een vak is. dus dat je echt zeg maar bepaalde skills nodig hebt bijvoorbeeld over

statistiek, maar ook het vinden van informatie. Waar vind je bepaalde data bases waar vind je bepaalde informatie? Wat zijn verschillende manieren om het te interpreteren of te vertalen of Wat dan ook? Je moet heel erg bewust zijn van methodes, dus hoe

Er worden bijvoorbeeld Heel veel onderzoeken gedaan die misschien heel duidelijk iets lijken aan te tonen, maar het is heel belangrijk dat je kennis hebt van de methode die er achter zit. Om een voorbeeld te noemen. We hebben een factcheck gedaan dat was: hulpverleners hebben steeds meer last van agressie. Dat is iets wat je de hele tijd hoorde overal. steeds meer hulpverleners hebben last van agressie tijdens het werk, dus bijvoorbeeld ambulancemedewerkers die worden aangevallen ofzo. Ja, dan werd er steeds verwezen naar... dat werd vooral geclaimd. Nou er was eigenlijk bizar weinig bron beschikbaar voor die claim, maar als er ergens naar werd verwezen dan werd er verwezen naar een onderzoek van een stichting van ambulancemedewerkers in ziekteverlof.

R: dus dat zijn mensen die ambulancemedewerker zijn geweest en niet meer kunnen zijn. Bijvoorbeeld omdat ze iets vervelend hebben meegemaakt, die een survey hadden gehouden waarvan de enige manier... dus er was eigenlijk een account waar het heel erg ging over het is schandalig dat ambulancemedewerkers worden aangevallen, hoe weinig bescherming ze krijgen. En ze hebben op Twitter gevraagd: kun je onze survey invullen over geweld tegen ambulancemedewerkers? dus dan dan bereik je een groep mensen die boos is over dat onderwerp en die daar dus ook mee te maken heeft gehad, die bereik je dan en dan is de uitkomst van je onderzoek 90% van de ambulancemedewerkers heeft te maken met agressie, terwijl het is dan misschien een rapport.

dat als je dat ziet dat je dan denkt van oh ja. van er zijn zo veel mensen gesproken en 90% heeft er last van. Vorig jaar was het nog 80%. nou he groot probleem 10% groei. maar de methode van zo'n onderzoek is heel erg belangrijk. Allemaal dat soort dingen. dus wees je bewust van dat informatie vinden en beoordelen dat het echt een vak is. En dat je daar bepaalde skills voor moet hebben en dat je er tijd voor je vrij moet nemen om dat goed te doen.

R: en wat zouden ze beter kunnen doen? Ik denk dat vooral belangrijk is dat je inzichtelijk maakt wat je weet dat je niet weet. als je bijvoorbeeld omwille van de tijd bepaalde dingen niet hebt kunnen uitzoeken dat je dat dan, dat je daar ook open over bent of zoiets. Van we hebben dit... deze factcheck op basis van deze informatie gedaan. Maar ik vind het best een lastige vraag.

R: schiet mij in een keer een antwoord op je vraag binnen, wat kunnen journalisten beter doen Of wat zouden journalisten moeten doen. Ik moet nog even terugdenken aan toen ik gestopt was bij de correspondent, toen van ik af en toe nog factchecks verschijnen van hun correspondenten en dan zag je dat ze inderdaad dus... wat ik net ook zei van de ondergang van de factcheck dat er iets veel te veel politiek...dat je est te veel e eigen visie eigenlijk in een factcheck vermomt. Dus wat je volgens mij moet doen als factchecker is voorkomen dat je er in die verleiding trapt dat je de factcheck eigenlijk gebruikt om

Je eigen verhaal kracht bij te zetten of je eigen visie kracht bij te zetten. Denk dat je als journalist als je wil factchecken als het wil proberen dan moet je open staan voor eigenlijk informatie die misschien het tegenovergestelde zegt wat je van wat jij verwacht of wat jij vindt of wat je eigenlijk hoopt dat de uitkomst is. Hoop niet dat er een bepaalde uitkomst is, dat is misschien mijn belangrijkste tip.

Merlijn Ensing

K: Waarom zijn jullie daar eigenlijk mee begonnen met ophef. M: Nou eigenlijk omdat Rudy de presentator eigenlijk al jarenlang het idee dat als Nieuwsuur en NOS dat we iets moeten doen met nepnieuws en debunten daarvan. En dat was eigenlijk al iets... ik werk nu 3 jaar bij Nieuwsuur bijna en dat die al twee of drie maand tegen mij zij van: hey hallo dit wordt groot, moeten we hier niet iets mee? Nou dan zijn we eigenlijk met deze kring bij de hoofdredactie gaan polsen hoe zij dit dan zien. En dat is eigenlijk in een stroomversnelling gekomen met de oorlog in Oekraïne. Op dag drie of vier

Is hij in de uitzending geweest en heeft hij eigenlijk grote debunks die rond gingen op TikTok en andere sociale media gepresenteerd. En niet eens zozeer zijn eigen debunks als wel dit gaat rond op internet. Dit is wel en niet juist. En dat ging toen héél hard op, er was heel veel behoefte aan. Dat heeft ervoor gezorgd dat we het gingen maken. Toen is er een mail uitgegaan naar NPO van hey, volgens mij is dit belangrijk dat we hier aandacht aan besteden. Hebben jullie nog een potje? Dan kunnen voor NPO start een serie maken, die gaat als uitgangspunt over nepnieuws debunten. Beetje doorgedacht van wat moet dat dan zijn, is het alleen maar dit is waar dit is niet waar? Ja dat vonden we iets te weinig ook voor Nieuwsuur karakter, we wilde ook de mechanismes erachter en ook een breder perspectief qua story telling neerzetten, zo is het ontstaan.

K: ja het is eigenlijk ontstaat omdat Rudy omdat hij zelf al veel op Twitter eigenlijk al heel veel nepnieuws ontcrachtte. M: nou het is meer... dat doet hij eigenlijk in z'n vrije tijd. Hij dacht het past ook wel bij Nieuwsuur om hier aandacht aan te besteden. Los van reportage of deelonderwerp, maar gewoon structureel onderwerpen bij de kop pakken voor ophef, dusja zeker. K: waarom is er gekozen voor het video/explainer er is gekozen voor een video/explainer format? M: nou ook de tijd eigenlijk we hebben binnen 2 weken dat format opgetuigd. Maar als we elke twee weken iets willen afleveren dan is het te veel gevraagd om én de inhoud kloppend te laten zijn, wat natuurlijk heel belangrijk is, en interviews op te nemen en dat was teveel gevraagd. Dus daarom hebben we ervoor gekozen om Rudy gewoon intern te houden om zo te

zeggen, en van daaruit het onderwerp te maken met iemand die echt gespecialiseerd is in OSINT en

M: Een dedicated vormgever, dus dat was ook gewoon praktisch. K: jullie maken het met Rudy, een vormgever en iemand die de OSINT doet. Ja en iemand die nog freelance script en montage doet. K alright, en waarom hebben jullie ervoor gekozen om onderwerpen uit de trendinglijst van Twitter te halen M: Nou, het was eigenlijk anders. Het is meer een thema waarvan we denken... het is best een beetje geëvalueerd hoor trouwens de eerste aflevering maak je echt de pilot, Dus dan was het zo van nou waar is ophef over op Twitter of wat herkent Rudy? En dan gaan we daarmee aan de slag. En dat was ook eigenlijk omdat het niet eens zozeer de bedoeling was dat het gepubliceerd ging worden, als wel om te kijken hoe de onderwerpen bij Nieuwsuur passen. Er zaten ook een paar onderwerpen bij waarvan we achteraf dachten: hmm nou we weten het eigenlijk niet en dat hebben we

M: doorgeëvalueerd en dan eigenlijk voor de tweede serie, want je hebt 1 keer 4 afleveringen en 1 keer 5 afleveringen. En voor de tweede serie hebben we ook gekozen voor onderwerpen die maatschappij breder leven. Zoals klimaat, zoals de Oekraïne oorlog en zoals van Dissel. En omvolking was toen eigenlijk gekozen omdat dat vaak terugleidt naar nep nieuws. En al die onderwerpen zijn eigenlijk getoetst op of er wel ophef is door onze OSINT man. Want als er geen ophef is dan is het ook geen onderwerp. Als het niet leeft of al alleen wij in onze denken dat het leeft, ja dan moeten wij dat wel toetsen op basis van data, daarom hebben we die sociale media analyse gedaan. Niet alleen Twitter maar ook via Google trends en via TikTok.

K: En waarom vinden jullie het belangrijk om te toetsen of er echt ophef over is? M: anders heeft het geen bestaansrecht. Je kan ook zeggen iemand twittert erover en die krijgt duizend interacties en dat is het dan, ja wat is het dan voor ophef. Dan ga je ook meer zuurstof geven dan nodig en dat wordt het groter omdat wij er een platform aan geven dat wil je natuurlijk voorkomen. K: ja dan doe je op een bepaald punt meer kwaad dan goed eigenlijk. M: exact. K: en voor welke doelgroep maken jullie de rubriek eigenlijk? Maken jullie het voor de mensen die in die misinformatie geloven? Of voor die mensen die nog een beetje twijfelen? M: nou het is natuurlijk

breder. We maken het vanuit onze journalistieke principes dus als wij een onderwerp belangrijk vinden om er aandacht aan te besteden is dat in die zin voor iedereen. Je zou wel kunnen zeggen dat het voor een doelgroep is

M: die te jong is voor televisie, dus zeg 25 - 40. En we hebben juist geprobeerd om bij deze serie niet te oordelen uhh er niet iets van te vinden. Dus ook feitelijk uitleggen wat we weten. En niet benoemen van dit is dom als je dit gelooft. We hebben juist neutraal willen zijn in dat wat we hebben gemaakt. K: ja precies dus er komt express geen eindoordeel met waar of niet waar M: exact maar wel bijvoorbeeld uitleggen waarom mensen dit zouden kunnen geloven of waar het vandaan komt. dat dat is ook een belangrijk onderdeel. K: en als je niet oordeelt, denk je dan dat zo'n factcheck effectiever is?

M: Nou het past niet bij ons om te oordelen. Het past bij ons om feitelijke weer te geven wat we weten. En wij zijn op allerlei manieren onbevooroordeeld en we hebben geen ledenstructuur dus we zijn gewoon een takenberoep en we hebben de plicht om het bij de cijfers te houden en te informeren en duiding te geven en context te geven. En daar hoort niet een oordeel bij. K: oke en je zei net al een beetje bijvoorbeeld geen factuur, dus ja, en nee oké. En Jullie zijn echt een beetje van wij laten de mechanismen achter misinformatie zien. Zou je wat jullie doen pre-bunking kunnen noemen? M: uhh hoe bedoel je? K Nou dat is eigenlijk zeg maar ja, dat je voorkomt dat mensen in misinformatie gaan geloven dat je de structuur erachterlaat zien M: zo bedoel je, ja dat is niet het hoofddoel van de serie. maar het is natuurlijk fijn als mensen de machanisme doorkrijgen..

M: bijvoorbeeld bij klimaat dat je een plaatje op allelei manieren kunt intrepeteren. Dus er is bijvoorbeeld in jaar X net zoveel ijs als in jaar Y. En daarmee zeggedne dat het zeggen dat het klimaat probleem niet bestaat, maar de werkelijkheid is dat als je dit ziet dat je moet kijken naar het langjarig gemiddelde. En niet zozeer een momentopname. En dan is het fijn dat mensen daar een soort van les uit trekken. zodat ze in de toekomst ook beter.. ja mee om kunnen gaan. K: ja dus dat is wel uiteindelijk het doel van de serie ook? M: Nee niet per se. Het is onderdeel van de serie Het is niet hét doel, maar het een een doel. K: wat is het doel? M: er zijn

meerdere doelen we hebben de serie gemaakt met het idee dat het goed is om hier aandacht aan te besteden. En er zijn natuurlijk meerdere redenen

Waarom zo'n serie wel of niet gevraagd is. K: wat zei je als laatste? M: nou dat er meerdere redenen zijn om zo'n serie te maken? M: er is niet één reden, het is een reden om het te maken omdat er misschien een journalistieke vraag bovenhangt. We hebben een reden dat het misschien een maatschappelijke betekenis zou kunnen hebben. Het educatieve speelt mee, het inzicht geven speelt mee, context geven speelt mee en dat basis van maatschappelijke thema's. En op basis van dat er daadwerkelijk iets is gebeurd, waarvan wij het belangrijk achten dat daar ook de andere kant of dat daar ook de feitelijke kant van naar boven komt.

K: En lopen jullie wel eens tegen. Ja, problemen aan tijdens het maken van de serie jou. M: uhm wat voor problemen? er zijn natuurlijk altijd problemen bij het maken hehe. K: ja dat is ook een hele brede vraag natuurlijk bij het uitzoeken van het onderwerp, bij de uitwerkingen ervan misschien ook de reacties die jullie krijgen m: Oh ja nou ja daar is er zijn altijd problemen natuurlijk. Dat heeft met planning te maken, dat het wel of niet lukt, Dat je de factcheck ook weer factcheckt. Dat soort mechanisme. Dat allemaal tijd, maar goed dat is allemaal onze taak. Wat voor problemen nouja natuurlijk krijg je reacties uit bepaalde hoeken die ongefundeerd zijn. Van mensen die de video überhaupt niet hebben gekeken.

Problemen verder ja met het uitzoeken, soms is er geen ophef over. Dan wil je het onderwerp niet. Soms bij het productie proces merkte we, maar dat is meer intern, maar dan we in 8 weken 4 afleveringen hebben gemaakt. En dat je bij week 1 ook al naar week 8 moet kijken en wat we dan precies gaan doen en dat de onderwerpen door elkaar heen lopen. Ja dat is voor de redactie best wel pittig geweest. Je bent eigenlijk op 4 boorden aan het staken. Is het niet concreet dan zit het al wel in je hoofd. Problemen, ja het is altijd een beetje een managementterm als je zegt: het is een uitdaging. Ja ik weet niet of je specifiek naar iets opzoek was? K: Nee nee M: problemen zijn er altijd, maar die lossen zich vanzelf ook wel op. K: Nee mij lijkt het wel lastig want wij liepen ook...

M: ja daar kan ik wel iets over zeggen inderdaad. Het is belangrijk dat onderwerpen een bepaalde tijdloosheid in zich hebben. Zodat het ook een onderwerp moet zijn dat ook over een half jaar nog boeiend is om naar te kijken. Al is het maar om de tijdsgeest aan te geven, dat het onderwerp nog steeds van belang is. Dat is met name bij de tweede serie goed gelukt denk ik. Bij de eerste serie hadden we inderdaad het probleem, kwamen erachter dat er onderwerpen waren die eigenlijk alweer een beetje achterhaald waren. K: welke M: Amber Heard en Johnny Depp. Dat was al besloten... daarvan kan je zeggen veel te laat. Enige actuele haakjes dat we toen nog hadden was dat Johnny Depp in hoger beroep ging. Toen leefde het natuurlijk veel minder.

M: En bovendien, vind ik was dat het een onderwerp was dat eigenlijk niet bij nieuwsuur pastte.

K: Ja, ik vond het een interessant onderwerp nog steeds. maar ik snap wel. Dat is een beetje. Misschien afsteekt van de rest.

M: Ja als je natuurlijk kijkt naar het DNA van nieuwsuur zou ik zeggen: geen Amber Heard en Johnny Depp, dat kunnen andere rubrieken ook doen.

K: Ja precies

K: Ja wat zouden factcheckers denk ik, maar wat zouden factcheckers. Vooral wel en vooral niet moeten doen, denk jij. M: nou het is heel simpel denk ik. Niet oordelen kijken naar de feiten en dan heb je het volgens mij wel. Een ergens alleen lucht aan geven als het... altijd wel een beetje scherp zijn want als je ergens aandacht aan geeft kan dat ook een tegenbeweging opzetten. En je moet niet aan rotzooi op het internet aandacht besteden. Dat is wel een belangrijk startpunt denk ik, als je het hebt over dit soort dingen. K: is dat bij andere rubrieken wel is gebeurd?

M: Nou ik ken niet alle factcheckrubrieken van Nederland maar het blijft altijd een spagaat. Dat is altijd een onderwerp van discussie. Dus als jij vraagt wat moet je altijd doen als factchecker dan is het scherp zijn op of een onderwerp behandeld moet worden of dat het zo minimaal is dat je er meer lucht aan geeft dan nodig. Een soort etisch vraagstuk eigenlijk. K: Ja precies Ja dat is ook lastig, want er is geen één

getal te noemen of zo van. Oh, dan dan kan je het wel maken of zo zoiets. M: nee maar daarvoor ben je ook wel weer journalist ofzo om zelf die afweging te maken.

Ja, Zijn jullie al bezig met het derde seizoen? M: uhh Rudy gaat nu naar Oekraïne toe. Die gaat naar oorlogsgebied. We hebben volgend jaar een aantal uitdagingen met betrekking tot NPO Start formats maken. En opehef is er daar een van maar die staat ook al wel redelijk. En we willen waarschijnlijk iets meer vanuit die journalistiek vraag die opehef serie gaan maken. Dat betekent niet alleen maar kwaliteit maar om er ook nieuws uit te halen. Op die manier zijn we er wel mee bezig. Maar dat wordt wel pas concreet volgend jaar. In Q2 ofzo, maar voorlopig dus geen Opehef. M: Ja oke, dus jullie willen wel door met opehef maar dan toch iets actueler maken. M: ja ja dit is gewoon een doorontwikkeling van de serie. Met het klimaat en die Oekraïne waren we actueel.

M: maar het zou ook leuk zijn om er nieuws bij te maken. K: Ja waarom hebben jullie die keuze gemaakt. M: we zijn nu eigenlijk best wel een online only productie waarbij we op televisie als Nieuwsuur er niet zo heel veel aan hadden, behalve promo. En de mogelijkheid om een scherm presentatie ofzo te doen. Maar ik denk ook dat het onze taak is om dingen te ontrafelen, te ontdekken en daar dan nieuws van te maken en dat is eigenlijk ook een beetje het uitgangspunt voor de serie van volgend jaar. M: Ja ik ben ook heel benieuwd. Het is een hartstikke mooie serie belangrijk vind ik. We zijn bij elke serie aan het bijschaven eigenlijk.

K: ja dan wordt het elk seizoen misschien een beetje anders.

M: Ja nouja inhoudelijk met name anders. Wat past bij nieuwsuur, wat past bij start. Dat zijn allerlij onderdelen van het ontwikkelen van zo'n serie. K: ja precies Oké nou, ik heb denk ik al mijn vragen wel gezellig dan antwoord op gekregen. Heel erg bedankt voor voor je tijd. Ja, hoor. Ja ik ben nu een paar weekjes bezig. Nou eens even begin jij bezig, maar dat was vooral meer Richard toen ik ben nu 23 jaar klaar, dus dat gaat eigenlijk heel snel dan.

21:36 - Nou er zit natuurlijk wel een groot verschil tussen, kranten die worden niet meer gelezen door jongeren. Denk dat er nu veel jongeren zijn ook die van wie je kunt

zeggen dat zij vatbaarder zijn, omdat ze informatie via sociale media krijgen, voor nepnieuws en er is natuurlijk een wezenlijk verschil tussen de artikelen die zij schreven en de video die wij maken. Wat ik ook denk, bij die tekstuele dingen van NRC bijvoorbeeld, dat ging met name over uitspraken en niet zozeer over mechanisme of video's. Maar dat was dan premier Rutte heeft zus en zo gezegd: dat is half waar.

M: Ja, wat blijft er dan over, welke boodschap heb je dan? K: Is het waar dat de de killer teekhonderd meter achter zijn prooi aanrent ofzo. Weet je wel? M: Ja K: Ja dat gebeurt dus bijna niet meer. Misschien omdat er toch meer behoefte is aan de mechanisme achter nepnieuws dan alleen maar losse voorbeelden uitzoeken M: Dat denk ik ook. en het is denk ik ook de tijdsgeest. Ik denk dat video en op plekken aanwezig zijn waar jongeren met nepnieuws worden geconfronteerd dat dat beter is dan in de krant. K: ja want jullie zitten op YouTube en dat is ook waar jongeren op zitten vaak.

M: Ja YouTube, tiktok, Instagram. We maken een kortere versie voor instgram en tiktok. van ongeveer 1,5 minuut. Het heeft meer een doorverwijs functie dan dat we het hele verhaal gaan doen, juist omdat we niet te kort door de bocht willen gaan. K: door welke doelgroep worden jullie video's bekeken? M: op tiktok hebben we een relatief oude doelgroep. waar we eigenlijk wel blij mee zijn. want tiktok wordt natuurlijk ook weer ouder. wij focussen ons niet 13-25 jarige, maar juist op 25-40 en die doelgroep hebben wij eigenlijk perfect te pakken op YouTube. Als je kijkt naar nos op 3 hebben we een significant hogere leeftijd voor de doelgroep. en dat is perfect voor nieuwsuur dus wij richten ons echt op 25-40 geïnteresseerd in nieuws.

Tonie de Mudde

K: je bent chef sinds 2015 en de rubriek begon ook in 2015 was je eigenlijk bij vanaf het begint?

T: Ff denken Nou ja, we hadden het ook echt al 20 jaar geleden hadden we ook al wel een wetenschappelijke factcheckrubriek. Die werd geschreven door Hans van Maanen. Die kijkt dan elke week naar een promotieonderzoek van ketchup is hartstikke gezond ofzo. en dan ging hij even een stuk schrijven dat het toch wel erg opvallend was dat het onderzoek mede mogelijk gemaakt was door Heinz weet je wel.

Dat soort dingen dat dat hebben we eigenlijk altijd al wel gedaan, maar dat het echt zo'n soort vast rubriekje werd ja dat zal wel kunnen kloppen ja dat jaartal dat je daar noemt. K: waarom hebben jullie dan besloten om er een vast rubriekje van te maken?

T: Nou omdat we toen bedachten dat het eigenlijk leuk is om niet alleen maar dingen in het wetenschappelijke te checken, maar ook gewoon dingen die politici zeggen en dingen die andere bekende dingen die andere kranten schrijven. Dat toen ook meer het idee ontstond van je je hebt nu de opmars van internet. Er wordt vanalles beweert En wat ben je dan als groot grote Volkskrant als medium dan ben je een soort Baken, een soort vuurtoren in die zee van informatie en bij die vuurtoren daar past gewoon heel goed een factcheck bij. Van ja dit gaat rond, maar wat klot er nou eigenlijk van. Als er wordt beweerd dat dementie de allergrootste ziekte van allemaal is. alles wat je maar kan bedenken.

K: Ja precies en voor welke groep werd die rubriek eigenlijk gemaakt was dat voor die voor die mensen dan echt die misinformatie geloven of er mensen die eigenlijk nog een beetje aan het twijfelen zijn.

T: Ja goeie vraag, ik denk dat ik denk dat gewoon de stelling best wel prikkelend moet zijn, dus dat je denkt van oh ik ben eigenlijk wel benieuwd of het waar is wat hier wordt beweerd. En dat dat dus eigenlijk voor iedereen interessant om te lezen. En het is natuurlijk extra interessant voor mensen die denken van hé dat heb ik deze week op het journaal voorbij horen komen. Zit dat anders dan? dan is het extra interessant.

K: Maar niet voor die... Ja dus echt voor mensen die nog beetje aan het twijfelen zijn of T: ja voor iedereen eigenlijk

T: en daarom zijn we er ook mee gestopt. We dachten van: het is met name interessant Als je de als denkt van Hey Dit heb ik gelezen ergens al. weet je wel. dat die informatie in je hoofd is gekomen en dat je dan ontdekt van nou daar valt best wel wat op af te dingen. En daarna ontdekten we van nouja als er zoiets is van vandaag of gisteren. en hadden een stuk geschreven dat er in allerlei kranten had gestaan van de koude winter aan, voorspellen de meteorologen.

T: Ja onder andere De Telegraaf had dat heel groot neergezet en wel meer media. en toen dachten we dit leent zich wel goed voor, zeker vroeger was die vraag alleen voor schaatsliefhebbers van belang. En nu met wat er aan de hand is in Oekraïne is dat natuurlijk voor veel meer mensen relevant. Van gaat het nou koud worden en moet ik hoger op stoken wordt de gasvraag hoog of niet. Dus die vraag is voor iedereen interessant en toen dachten van dan schrijven we daar een groot artikel over. En dat kan je lezen als een factcheck van de telegraaf. Maar tegelijkertijd is de vraag die leeft en dan pakken we er groot mee uit. En dan is het zonde om het a om het oneerbiedig te zeggen beetje te verstoppen in een

factcheckrubriek weet je wel. Dan is het onderwerp gewoon belangrijk genoeg om gewoon groot uit te leggen. En dat kan ook zijn als de boeten zeggen onze apparaten
Om stikstof uit de stallen te halen die werken hartstikke goed. Ja dan is zo'n belangrijke actuele discussie dan gaan we dat gewoon uitzoeken in redactionele pagina's. He ergens op de site en ergens voorin de krant. Terwijl wat je dan vaak overhield voor de factcheckrubriek, dat was een beetje de pijn: als we het belangrijk vonden dan deden we het meteen al en groot in de krant meteen op een prominente plek op de site. Wat dan overbleef was vaak een beetje de ehh de claims in her genre: wat u waarschijnlijk nergens anders heeft gelezen blijkt net iets anders te liggen.

Ja en dan en dan is het gewoon minder interessant. dat je denkt van ja, waarom lees ik dat überhaupt? Want ik heb die claim helemaal niet meegekregen dat dit zo zou zijn. Dat is ook een beetje in de categorie van ja het maakt me eigenlijk helemaal niet uit of dit waar is of niet en ik dacht dat überhaupt niet deze claim. Terwijl we hebben de afgelopen 2 jaar hebben we de rubriek 'keulemand is quarantaine' gehad. Daar barste het van de factchecks over allemaal dingen die over vaccins werden beweerd, over het virus zelf. Dusja dat was eigenlijk een groot factcheckrubriek. Maar puur gericht op Corona omdat dat op dat moment het moment thema was dat leefde. Dus eigenlijk is het antwoord: we doen het allemaal nog steeds, maar niet meer in een vaste factcheckrubriek.

K: Ja dus als ik het goed begrijp van de grote onderwerpen die pakje dan gewoon gewoon uitgebreid uit met een groot verhaal en de andere dingen waren dan misschien wat minder relevant.

T: Ja en als het dan niet relevant is, Waarom zouden we dan onze energie erin stoppen om het tot de bedem te gaan uitzoeken of het klopt of niet? K: Ja precies, dus er werd ook wel een beetje getwijfeld en van ja hoe effectief is deze rubriek nou eigenlijk.

T: Ja, ja klopt. K: Oké en wat doen jullie nu nog met factchecken? Je had het net al over Keulemand in quarantaine.

T: het zit in allerlei hoeken weetje. We hebben het klimaatop gehad. Dan schrijven we een soort overzichtsartikel met de stand van zaken met het klimaat en het smelten van het ijs. en hoe zit het echt met het smelten van het ijs? Er zijn natuurlijk allemaal lieden die zeggen het valt allemaal reuze mee en dan lees je daar hoe het echt zit. Ja het zit eigenlijk overal in.

K: Ja maar dan zit het gewoon niet meer in een vaste rubriek. T: Nee niet meer in een vaste rubriek nee. K: en wat ik ook zag. In het artikel van de NRC...

T: wat het ook is he met die dat komt natuurlijk ook door social media, Je kan wel blijven. Er wordt elke dag zoveel onzin beweerd. Moet je dan overal achter achteraan gaan lopen als dat als ze weer ergens een rode lap wordt gehouden en dan moeten wij er als een soort stier er weer achteraan gaan rennen. Vind ik ook ongemakkelijk. Ja de ene complottheorie is nog niet uitgedoofd of het wordt wel weer een volgende door een bepaalde groep de wereld ingeslingerd. Ja, om ze nou allemaal te behandelen. Het moet toch een beetje iets zijn ze moeten opgegeven moment het niveau krijgen Zo van oké, dit begint een beetje mainstream te worden deze complottheorie. Bijvoorbeeld dat dat virus uit een lab komt ofzo.

Dan denken we van oke dan gaan we hier een groot artikele over schrijven van wat we eigenlijk of niet weten en wat er klopt van die claims. Maar het moet wel een beetje mainstream zijn anders dan blijf je bezig. K: en dan kun je beter dat hele ja, zou komen ook

niet dat je dan de hele complottheorie probeer het uit en ligt in plaats van dan een geïsoleerde stelling ofzo. T: ja en je moet ook een beetje oppassen dat door überhaupt de vraag op te werpen ga je ook in iemand zijn frame zitten he. Ik noem maar een voorbeeld: er was opgegeven moment zo'n debat waar FVD min of meer suggereerde dat Kaag een buitenlandse spion zou zijn.

Ja ga je dan in een factcheckrubriek groot zetten, is Kaag een buitenlandse spion? Weet je wel? Ja dan zit je natuurlijk, dat is zo ver gezocht. en er is 0 bewijs voor, alleen al zo vraag groot neerzetten volgens mij doe je daar niks goed mee. K: Nee want niemand vroeg het zich eigenlijk af en nu ligt het ineens op tafel. T: ja daarom. K: en wat ik ook alles wat ik in het artikel van de NRC zei ook van dat je nog niet zeker wist of de rubriek terugkwam van hebben jullie wel eens over nagedacht om het terug te brengen of iets anders of een andere factcheckrubriek in een andere vorm.

T: Ja ik moet altijd alles open laten, want in de media... het is ook deels mode he die rubrieken. Dan is het een tijdje mode om enzo ik noem maar wat voetbalwedstrijden in infographic's helemaal uit te leggen. en dat is het weer mode om het op een andere manier te doen. Er kan ook weer tijdperk komen dat een soort nieuwe vorm bedenken van ohja, deze manier van factchecken is eigenlijk hartstikke leuk. Zoals in een podcast verwerken. dat hebben we een ook tijdje met video's gedaan. Je moet nooit uitsluiten dat het in een andere vorm weer terugkeert.

T: Op dit moment zijn er geen plannen om een vaste factcheckrubriek te doen. K: nee nu heb je natuurlijk ook nieuws uur met met ophef ook wel een beetje een nieuwe vorm van factchecken eigenlijk.

T: help me even die ken ik nog niet K: met Rudy Bouma

T: Oh die video's die ie maakt. Ja ja. Ja, oké. dat is eigenlijk ook een soort factcheckrubriek.

K: Oke als je naar de ervaringen uit het verleden kijkt wat hadden factcheckers eigenlijk vooral niet moeten doen En vooral wel moeten doen.

T: Nouja Ja ik heb vooral de factchecks vanuit de wetenschapsredactie gedaan voor de wetenschapsredactie zou ik zeggen: begin eens met het lezen van het originele onderzoek in plaats van alleen persberichten die erover zijn geschreven, meningen die erover zijn. Gewoon eens lezen: wat hebben ze nou echt onderzocht en dan kan je op dat moment al ontdekken van oh ja er stond hier een grote nieuwskop in de krant: kankermedicijn hulpeldepup in aantocht. En dan ga je dat onderzoek lezen oh ze hebben het alleen nog maar getest of zeven cavia's bij wijze van spreken. Dan ben je een al een eind met je factcheck zegmaar. en wat wij ook altijd doen, maar dat doen we ook al bijvoorbeeld met gewoon nieuwsberichten over wetenschap.

Wetenschappers zijn net mensen die zijn doorgaans namelijk heel enthousiast over hun eigen onderzoeksresultaten. Zoals iedereen vaak enthousiast is over zijn eigen projecten. Alleen daardoor kunnen ze ook wat korter door de bocht gaan. en wetenschappers hebben vaak ook een belang, om ook gewoon nieuwe onderzoekfinanciering te krijgen. Dus er is een soort drank om het spectaculair voor te schotelen. En wat dan altijd helpt, want wetenschap is vaak ingewikkeld, iemand raadplegen die wel binnen hetzelfde vakgebied zit.

Maar niet direct betrokken is bij dat onderzoek. en dan haar of hem te vragen van wat vind jij de sterke en minder sterke punten van dit onderzoek. Ja en dat doen we eigenlijk vrijwel altijd ook al gewoon bij het allereerste nieuwsbericht dat we ergens over schrijven. ; ja dat is sowieso een hele handige tip voor in de journalistiek denk ik. T: ja en ik vind dat bij wetenschapsjournalistiek, ik bedoel wij hebben best wel een sterke wetenschapsredactie met 9 mensen die zich puur richten op wetenschap, maar bij algemene nieuwsredacties zie je dat heel vaak misgaan. Dat mensen denken: ja maar een wetenschapper zegt dat toch? dan zal het toch wel kloppen?

T: als die wetenschapper zegt dat ie een pil tegen dementie heeft ontdekt dan kopt dat toch gewoon, anders zou die dat toch niet zeggen? Dan denk ik nou laten we even met mensen binnen dat vakgebied bellen om te vragen of die ook zo enthousiast zijn. Eigenlijk hetzelfde wat je zal doen als een minister zegt ik heb nu een plan dat alle personeelstekorten in de zorg oplossen ga oplossen, dan denkt wel iedere journalist van weetje wat, ik ga ook nog even wat ziekenhuisdirecteuren bellen of die dat ook denken en dat zet ik erbij. En dat moet je voor wetenschap ook doen. K En was het dan met de factcheckrubriek dan ook wel eens dat dan wetenschapper te snel aan het woord werd gelaten over zijn eigen onderzoek dat dan eigenlijk achteraf gezien toch? Wat minder Bleek. T: nouja bij die factcheckrubriek was het juist dat we dan dan onderzoek gingen lezen en dat je dan andere wetenschappers binnen dat vakgebied belde, dat was eigenlijk de factcheck

En dan was ook nog vaak een onderdeel van die factcheck van dan kan het ook nog zijn dat die eerste wetenschapper dat hij gewoon naar eer geweten met de originele claim, een prima verhaal had, maar dat de bewuste journalist er een draai aan had gegeven waardoor het niet meer klopt. Of dat de persvoorlichter van de universiteit er een draai aan heeft gegeven waardoor het allemaal niet klopt. Dat kan ook nog gebeuren weetjewel. Je hebt toch dat spelletje dat je dan met allemaal kinderen die in een rijtje staan en dan moeten ze allemaal in elkaars oor iets fluisteren en dat vertel je dan weer aan de volgende en na drie keer kijk je of hetzelfde zinnetje er nog uitkomt en dan blijkt er toch iets heel anders uit te komen. Dat gebeurt ook vaak in de wetenschap. Je hebt zeg maar stap 1 dat is het originele onderzoek. dan vervolgens stapt of de wetenschapper zelf of de persvoorlichter die ziet dat verschijnen in een promotieagenda en die denkt van oja misschien moeten we hier een persbericht voor sturen aan de media.

Maar kan je dan wel een beetje opschrijven dat dan iedereen het snapt. en ja, de concurrentie is heel groot dusja. Je moet het ook een beetje mooi presenteren weetjewel. dan wordt er al een schepje bovenop gedaan. Dan komt het een krantenredactie binnen en dan denken ze daar van oh dat is wel aardig maar dan moet er wel even een schepje bevonden anders is het niet heel spectaculair. En dan kan je er elke keer een schepje bevonop krijgen waardoor er uiteindelijk niks meer van klopt. K: Nee precies zijn jullie was eens een keer gefactcheckt.

T: Vast wel, Maar ik kan me niet herinneren. Ik zou het eerlijk gezegd wel doen als het wel zo was.

T: Heb jij dat gezien? K: Nee ik vroeg me gewoon af eigenlijk. T: nee als je het tegenkomt dan ben ik altijd geïnteresseerd hoor. K: nee ik had gelezen dat kranten het wel als ongemakkelijk en oncollegiaal ervaren als ze dan elkaars dingen gingen factchecken.

T: hmm nee ik geloof dat ik er zelf weinig moeite zou hebben. ja als journalist ben je de hele dag aan het schrijven over wat er gebeurt en of het klopt noem maar op. Zou iemand dat

een keer bij jou doen en dan word je boos of zo. Ja, nee dat zou ik een beetje gek vinden. K: ja iedereen is anders dan maar zo.

T: ja je hebt natuurlijk wel

Ik denk wel dat het belangrijk is, dat zo zo gingen wij er ook altijd wel zo van ja, we gaan niet alleen maar dingen checken waarvan we van tevoren al denken van het zal wel niet kloppen. We gaan er wel met open vizier in en als het klotp dan is dat ook prima. dat vind ik wel belangrijk. Je hebt natuurlijk ook mensen die dan misschien gewoon leuk vinden om lekker te gaan hakken ergens op en dan alleen maar de verwijten erbij gaan zoeken. Maar ik moet zeggen dat ik dat eigenlijk nooit heb meegemaakt. K: Nee ik heb nog een vraag. Jullie hadden ook een iig in het begin van de rubriek ook een waarheidsmetertje, waarom zijn jullie daarmee gestopt.

T: Omdat die te simplistisch was. omdat we daarmee besluiten. stel er staat ergens op een bekende nieuwssite van wat ik net gaf uhh veelbelovend middel tegen dementie ontdekt. Dat is zegmaar die kop in de krant.

en dan is er een persbericht door de universiteit gestuurd met dierenproef: Veebelevend medicijn mogelijk interessant voor dementie.

En dan lees je het onderzoek en daar staat eigenlijk nog nauwkeuriger van. Nou, we hebben het getest op muizen en daar werkte het heel goed. Maar de ervaring leert toch ook dat elk medicijn dat goed werkt op muizen. Nou van elke honderd werkt er maar 1 goed op mensen. Dus dan heb je eigenlijk dat de onderzoeker zelf het geel goed heeft uitgelegd, dan heb je dat het persbericht van de universiteit ook wel Oké is, want daar staat echt dierenproef dubbelepunt. En dan alleen de kop in de krant is dan niet lekker. Wat zet je dan in zo'n metertje? ozin, niet waar. Dan moet je eigenlijk zeggen waar, maar deze krant heeft er onzin van gemaakt. Wat doe je dan met zo'n metertje weetjewel. Daarom is het eigenlijk gewoon te plar.

K: Ja, of dan moet je deels waar neerzetten. Dat lijkt me ook een hele lastige. T: ja deels waar en dan zeggen die onderzoeken waarschijnlijk terecht van he, dat is helemaal niet deels waar. Het onderzoeksartikele is gewoon helemaal waar. en dan hebben ze nog gelijk ook maar dan is er in dat doorgeefstroompje naar de koppenmaker enzo wat gek gebeurd. Daarom dachten we we moeten dat ik een concluderend zinnetje doen want dan kan je het wel uitleggen en niet in een metertje. Hoe leuk zo'n metertje visueel ook is hoor... ik vond het vaak niet rechtdoen aan de strekking van zo'n uitzoekrubriek van hoe zit het.

K: Nee dat is ook wel logisch eigenlijk.

K: En is er ooit een factcheck geweest waar je achteraf gezien niet helemaal blij mee was.

T: Nou eerder niet blij in de zin van ja jeetje hebben we nou een week uitzoektijd gestopt in zo'n claim waarvan je denkt van ja het maakt we eigenlijk niet zo heel veel uit of het waar is of niet en wie hebben het dan meegekregen weetjewel. 2000 treinreiziger-krantje-lezers. Toen had je nog de metro en de spits enzo.

Eerder dat ik daar dan spijt van had. van ja was dit nou al die energie waard om dit tot de bodem uit te zoeken. K: Ja die claims die overbleven van die grote verhalen.

T: Ja ja, en ik vond het een veel betere investering als ik dacht van ohja iedereen of half nederland krijgt dit nu mee, alleen er blijken behoorlijke kanttekingen bij te plaatsen dat vond ik de beste afleveringen maarja dan gingen we het niet in een kort factcheckrubriekje dan gaan we het groot doen. Ja

